

Η αειφόρος ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση

**Έκθεση παρακολούθησης της στρατηγικής της
ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη - 2011**

Συνοπτική παρουσίαση

Συνοπτική παρουσίαση

Η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί θεμελιώδη και πρωταρχικό στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής και της ευημερίας για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενιές, συνδέοντας την οικονομική ανάπτυξη με την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική δικαιοσύνη.

Η στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη του 2006 (ΣΑΑ της ΕΕ), περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ θα ανταποκριθεί αποτελεσματικότερα στην πρόκληση της αειφόρου ανάπτυξης. Ο γενικός στόχος είναι να επιτευχθεί συνεχής βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών μέσω βιώσιμων κοινοτήτων που διαχειρίζονται και χρησιμοποιούν με αποτελεσματικό τρόπο τους πόρους και αξιοποιούν το δυναμικό της οικολογικής και κοινωνικής καινοτομίας στην οικονομία, διασφαλίζοντας την ευημερία, την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική συνοχή.

Η μέτρηση της προόδου προς την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της ΣΑΑ της ΕΕ και αποτελεί καθήκον της Eurostat να καταρτίζει έκθεση παρακολούθησης ανά διετία, βάσει του συνόλου δεικτών αειφόρου ανάπτυξης που θεσπίστηκαν από την ΕΕ (ΔΑΑ της ΕΕ). Η Eurostat έχει δημοσιεύσει έως σήμερα τρεις εκθέσεις παρακολούθησης, το 2005, το 2007 και το 2009. Στην παρούσα τέταρτη έκθεση χαρτογραφούνται η πρόοδος για την υλοποίηση των στόχων και των βασικών προκλήσεων της στρατηγικής.

Η ΣΑΑ καθορίζει τους στόχους που αποσκοπούν στη χάραξη μιας πορείας προς την αειφόρο ανάπτυξη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Δεδομένων αυτών των στόχων, η παρούσα έκθεση παρέχει μια ποσοτική εκτίμηση για το αν η ΕΕ κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση όπως αποτυπώνεται στις εξελίξεις που αποκαλύπτουν οι ΔΑΑ της ΕΕ.

Ο γενικός στόχος της ΣΑΑ της ΕΕ είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής

Η χρησιμοποίηση δεικτών για τη μέτρηση της προόδου αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της στρατηγικής

Η παρούσα έκθεση αξιολογεί την πρόοδο προς την επίτευξη των ειδικών και γενικών στόχων της ΣΑΑ της ΕΕ

Ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση πορεία αειφόρου ανάπτυξης;

Στόχος της παρούσας έκθεσης δεν είναι να παράσχει μια απόλυτη εκτίμηση του αν είναι βιώσιμη η ΕΕ, καθώς δεν υπάρχει πολιτική ή επιστημονική συναίνεση ως προς τον ορισμό της κατάστασης αειφορίας ούτε ως προς τα βέλτιστα επίπεδα για πολλούς από τους δείκτες που παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση. Αποσκοπεί μάλλον στη μέτρηση της προόδου προς την επίτευξη των γενικών και ειδικών στόχων της ΣΑΑ της ΕΕ, να τεθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση σε αυτό που έμμεσα ορίζεται ως πορεία αειφόρου ανάπτυξης. Συνεπώς, στην παρούσα έκθεση παρέχεται μια σχετική αξιολόγηση για το κατά πόσο η ΕΕ κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση με δεδομένους αυτούς τους στόχους. Σε αυτό το πλαίσιο, το κύριο βάρος εστιάζεται στην «αειφόρο ανάπτυξη» και λιγότερο στην «αειφορία»¹.

Για να αξιολογηθεί αν υπήρξε πρόοδος προς την αειφόρο ανάπτυξη, θα ήταν ενδεχομένως ενδιαφέρον

---

¹ Είναι χρήσιμο να γίνεται διάκριση ανάμεσα στην έννοια της αειφόρου ανάπτυξης στην έννοια της αειφορίας. Η «αειφορία» είναι η ιδιότητα ενός συστήματος να διατηρείται σε μια συγκεκριμένη κατάσταση με την πάροδο του χρόνου. Η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης παραπέμπει σε μια εξελικτική διαδικασία που συνεπάγεται αλλαγή ή ανάπτυξη. Η στρατηγική αποσκοπεί στην «επίτευξη συνεχούς βελτίωσης της ποιότητας ζωής» και, συνεπώς, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στη διατήρηση της διαδικασίας βελτίωσης της ευημερίας του ανθρώπου. Αντί να επιδιώκει ένα σταθερό σημείο ισορροπίας, η αειφόρος ανάπτυξη είναι μια δυναμική έννοια που αναγνωρίζει ότι οι αλλαγές είναι εγγενείς στις ανθρώπινες κοινωνίες.

να συγκριθούν τα αποτελέσματα της αξιολόγησης των τάσεων στους συνοπτικούς δείκτες, όπως αυτοί παρουσιάζονται στην τρέχουσα έκθεση με αυτά της έκθεσης του 2009². Όμως, δύο παράγοντες καθιστούν αυτή τη σύγκριση δύσκολη. Πρώτον, η εικόνα περιπλέκεται λόγω των αρνητικών συνεπειών της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης κατά την περίοδο από το 2007 και μετά. Το επόμενο τμήμα αυτού του κεφαλαίου επιχειρεί να περιγράψει ορισμένες από αυτές τις επιπτώσεις. Δεύτερον, υπάρχουν αρκετές διαφορές ανάμεσα στα σύνολα δεδομένων, τους στόχους και τις μεθόδους αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται στις δύο εκθέσεις. Για να αντισταθμιστούν αυτές οι διαφορές, έχουν αναθεωρηθεί οι αξιολογήσεις της προηγούμενης έκθεσης σύμφωνα με τα σύνολα δεδομένων και τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται στην τρέχουσα έκθεση και παρουσιάζονται στον πίνακα 1 μαζί με τις αρχικές αξιολογήσεις του 2009 και τις αξιολογήσεις της τρέχουσας έκθεσης.

Πίνακας 1: Σύγκριση μεταξύ των αξιολογήσεων των συνοπτικών δεικτών της έκθεσης του 2009 και της παρούσας έκθεσης³

Τομέας ΔΑΑ	Συνοπτικός δείκτης	Έκθεση 2009	Αναθεωρημένη αξιολόγηση 2009	Τρέχουσα έκθεση
Κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη	Κατά κεφαλή ΑΕγχΠ			
Βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή	Παραγωγικότητα πόρων			
Κοινωνική ένταξη	Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού			
Δημογραφικές μεταβολές	Δείκτης απασχόλησης εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας			
Δημόσια υγεία	Προσδόκιμο ζωής και έτη υγιούς ζωής			
Κλιματική αλλαγή και ενέργεια	Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου			
	Κατανάλωση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας			
Βιώσιμες μεταφορές	Κατανάλωση ενέργειας στις μεταφορές σε σχέση με το ΑΕγχΠ			
Φυσικοί πόροι	Αφθονία κοινών ειδών πτηνών			
	Διατήρηση αποθεμάτων ιχθύων			
Παγκόσμια εταιρική σχέση	Επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια			
Η χρηστή διακυβέρνηση	[Κανένας συνοπτικός δείκτης]	:	:	:

Μολονότι μόνο δύο από τους έντεκα συνοπτικούς δείκτες παρουσιάζουν το ίδιο αποτέλεσμα αξιολόγησης και στις δύο εκθέσεις (προσδόκιμο ζωής από τον τομέα «δημόσια υγεία» και ο δείκτης κοινών ειδών πτηνών από τον τομέα «φυσικοί πόροι»), αν είχαν χρησιμοποιηθεί το 2009 τα σημερινά σύνολα δεδομένων, οι στόχοι και η μεθοδολογία αξιολόγησης, η αξιολόγηση επτά δεικτών θα ήταν ταυτόσημη και στις δύο εκθέσεις. Σε αυτούς περιλαμβάνονται, εκτός από τους δύο ήδη αναφερθέντες δείκτες, οι δύο δείκτες «αποσύνδεσης» (παραγωγικότητα των πόρων και κατανάλωση ενέργειας στις μεταφορές σε σχέση με το ΑΕγχΠ), ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, η κατανάλωση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας και τα αποθέματα ιχθύων.

Υπήρξαν συνεπώς, πραγματικές μεταβολές όσον αφορά τους υπόλοιπους τέσσερις δείκτες. Για τους δύο από αυτούς, η εξέλιξη ήταν λιγότερο ευνοϊκή: κατά κεφαλήν πραγματικό ΑΕγχΠ και απασχόληση εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας. Από την άλλη πλευρά, η κατάσταση εξελίχθηκε ευνοϊκότερα για δυο δείκτες: κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια. Όπως περιγράφεται στο επόμενο τμήμα, η οικονομική και

² Eurostat, *Sustainable development in the European Union: 2009 monitoring report of the EU sustainable development strategy*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2009.

³ Επεξήγηση της μεθόδου αξιολόγησης και της σημασίας των καιρικών συμβόλων παρέχεται στην εισαγωγή.

χρηματοπιστωτική κρίση επηρέασε αρκετές από αυτές τις μεταβολές.

Συνολικά, με βάση τα ανωτέρω στοιχεία, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί αν υπήρξε πρόοδος από την έκθεση του 2009. Εντούτοις, εάν ληφθεί υπόψη ότι οι μισοί περίπου συνοπτικοί δείκτες κινούνται προς μετρίως δυσμενή κατεύθυνση, δεν μπορεί ακόμη να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται σε πορεία βιώσιμης ανάπτυξης.

Οι επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης

Η παγκόσμια οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση που άρχισε τα τέλη του 2007 είχε ως αποτέλεσμα να εισέλθει η ΕΕ σε ύφεση κατά τη διάρκεια του 2008⁴. Στα μέσα του 2011, όταν ολοκληρωνόταν η παρούσα έκθεση, ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας της ΕΕ εξακολουθούσε να είναι αργός. Η επίπτωση αυτών των γεγονότων είναι σοβαρή και υπερβαίνει τα πλαίσια της οικονομίας, επηρεάζοντας πολλούς από τους τομείς οι οποίοι καλύπτονται από τους δείκτες που παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση. Το παρόν τμήμα παρουσιάζει συνοπτικά τους τομείς που επηρεάστηκαν κατά την περίοδο που άρχισε το 2007 και εκτεινόταν στο 2010, όπου αυτό ήταν εφικτό. Αν και δεν είναι σαφές προς το παρόν, ορισμένες από τις συνέπειες, όπως η μείωση των επενδύσεων, θα μπορούσαν να έχουν μακροπρόθεσμες και παρατεινόμενες αλυσιδωτές επιπτώσεις οι οποίες θα γίνουν εμφανείς μόνο σε επόμενες εκθέσεις.

Τα προβλήματα ρευστότητας στον τραπεζικό τομέα που ξεκίνησαν το 2007 επέφεραν μείωση των πιστώσεων και πτώση των τιμών των ακινήτων, με αποτέλεσμα να μειωθεί η καταναλωτική ζήτηση (που αποτυπώνεται στον δείκτη «έξοδα νοικοκυριών»), αύξηση της «αποταμίευσης νοικοκυριών», μείωση των «επενδύσεων» από επιχειρήσεις και νοικοκυριά, πτώση του διεθνούς εμπορίου (που αποτυπώνεται στον δείκτη «εισαγωγές από αναπτυσσόμενες χώρες») και μείωση του «πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ». Τα επίπεδα του «δημόσιου χρέους» παρουσίασαν απότομη αύξηση. Η «απασχόληση» μειώθηκε, ιδίως μεταξύ των νέων και οι άνδρες επλήγησαν περισσότερο από τις γυναίκες («απασχόληση των γυναικών»). Επιβραδύνθηκε η αυξητική τάση του «ρυθμού απασχόλησης μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων». Λόγω της διατήρησης υπεράριθμου προσωπικού και των αλλαγών των ωρών εργασίας, μειώθηκε η «παραγωγικότητα της εργασίας». Από την άλλη πλευρά, αυξήθηκαν οι «δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη», εφόσον αρκετές χώρες αύξησαν τις δαπάνες τους σε μια προσπάθεια να στηρίξουν την οικονομική ανάκαμψη και τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη. Ως αντίδραση στη μείωση της ζήτησης, μειώθηκε και η βιομηχανική παραγωγή, όπως είναι εμφανές στο παράδειγμα της «παραγωγής τοξικών χημικών».

Η αύξηση της «ανεργίας» και της «μακροχρόνιας ανεργίας» είχε κοινωνικές επιπτώσεις. Αν και ο συνολικός «κίνδυνος φτώχειας» μειώθηκε, παρουσίασε αύξηση στην ομάδα ηλικιών 25-49 ετών και ελαφρά αύξηση στην ομάδα ηλικιών 18-24 ετών. Αυξήθηκαν επίσης η «ένταση της φτώχειας» και οι «αυτοκτονίες», ιδίως μεταξύ των ανδρών και ατόμων μέσης ηλικίας. Ο «ακαθάριστος συντελεστής καθαρής εισόδου μεταναστών» μειώθηκε επίσης, πιθανώς ως επακόλουθο της δυσκολίας εξεύρεσης εργασίας στην ΕΕ. Σε όρους καταπολέμησης της παγκόσμιας φτώχειας, η «χρηματοδότηση για τις αναπτυσσόμενες χώρες» μειώθηκε, λόγω των μειωμένων ροών από ιδιώτες χορηγούς και όχι τόσο από τις επίσημες πηγές ή τις ΜΚΟ.

Η ενεργειακή ζήτηση («τελική κατανάλωση ενέργειας») μειώθηκε παράλληλα με τον ΑΕγχΠ. Αυτή η μείωση της κατανάλωσης επέφερε σταθεροποίηση της «ενεργειακής εξάρτησης» της ΕΕ, ανακόπτοντας τη μακροπρόθεσμη αυξητική τάση της εξάρτησης. Επιταχύνθηκε επίσης ο ρυθμός μείωσης των «εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου» και των ρυπογόνων «ατμοσφαιρικών εκπομπών», οι οποίες παρουσίαζαν ήδη μείωση.

Ο ρυθμός μείωσης των εμπορευματικών μεταφορών ήταν ταχύτερος από τον ρυθμό μείωσης του ΑΕγχΠ (όπως αποτυπώνεται στον δείκτη «όγκος εμπορευματικών μεταφορών σε σχέση με το

---

⁴ Για διεξοδικότερη ανάλυση της κρίσης βλ: [European Commission, Economic Crisis in Europe: Causes, Consequences and Responses, European Economy, No 7, 2009.](#)

ΑΕγχΠ»). Παρόλα αυτά, ο ρυθμός μείωσης της κατανάλωσης ενέργειας στις μεταφορές ήταν πιο αργός από αυτόν του ΑΕγχΠ («κατανάλωση ενέργειας στις μεταφορές σε σχέση με το ΑΕγχΠ»), πιθανώς λόγω του χαμηλότερου ρυθμού μείωσης της μεταφοράς επιβατών. Οι «εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από τις μεταφορές» μειώθηκαν καθώς και «οι εκπομπές οξειδίων του αζώτου (NO_x) από τις μεταφορές» και «οι εκπομπές σωματιδίων από τις μεταφορές» μειώθηκαν με ταχύτερο ρυθμό απ' ό,τι τα προηγούμενα έτη. Μειώθηκε επίσης ο «αριθμός νεκρών από τροχαία ατυχήματα», πιθανώς ως αποτέλεσμα της μείωσης του όγκου της κυκλοφορίας.

Η αντίδραση του κοινού στην κρίση και ο τρόπος αντιμετώπισής της αποτυπώνεται στη μείωση της «εμπιστοσύνης των πολιτών στους θεσμούς της ΕΕ» και στα «ποσοστά συμμετοχής στις εθνικές εκλογές».

Η πρόοδος προς την αειφόρο ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Από τους περισσότερους από 100 δείκτες που παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση, οι ένδεκα έχουν προσδιοριστεί ως συνοπτικοί δείκτες. Ο σκοπός τους είναι να παρέχουν μια συνολική εικόνα του κατά πόσο η ΕΕ έχει σημειώσει πρόοδο προς την αειφόρο ανάπτυξη όσον αφορά τους στόχους που καθορίζονται στη ΣΑΑ της ΕΕ. Η αξιολόγηση της προόδου από το 2000 με βάση αυτούς τους συνοπτικούς δείκτες παρουσιάζει μια μάλλον ανάμεικτη εικόνα.

Πίνακας 2: Αξιολόγηση των μεταβολών των συνοπτικών δεικτών (ΕΕ-27, από το 2000)⁵

Τομέας ΔΑΑ	Συνοπτικός δείκτης	Αξιολόγηση της μεταβολής στην ΕΕ των 27
Κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη	Κατά κεφαλήν πραγματικό ΑΕγχΠ	
Βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή	Παραγωγικότητα πόρων	
Κοινωνική ένταξη	Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (*)	
Δημογραφικές μεταβολές	Δείκτης απασχόλησης εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας	
Δημόσια υγεία	Προσδόκιμο ζωής και έτη υγιούς ζωής (**)	
Κλιματική αλλαγή και ενέργεια	Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	
	Κατανάλωση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας (***)	
Βιώσιμες μεταφορές	Κατανάλωση ενέργειας στις μεταφορές σε σχέση με το ΑΕγχΠ	
Φυσικοί πόροι	Αφθονία κοινών ειδών πτηνών (****)	
	Διατήρηση αλιευτικών αποθεμάτων	
Παγκόσμια εταιρική σχέση	Επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια	
Η χρηστή διακυβέρνηση	[Κανένας συνοπτικός δείκτης]	:

(*) Από το 2005

(**) Από το 2002

(***) Από το 2006.

(****) Το σύνολο για την ΕΕ βασίζεται σε 19 κράτη μέλη.

Σαφώς εννοϊκές μεταβολές

⁵ Εξήγηση της μεθόδου αξιολόγησης και της σημασίας των καιρικών συμβόλων παρέχονται στην εισαγωγή.

Οι πρόσφατες εξελίξεις μπορούν να θεωρηθούν ευνοϊκές για τον συνοπτικό δείκτη του τομέα τη «κοινωνικής ένταξης», εφόσον μειώνεται συνεχώς ο αριθμός των ατόμων που διατρέχουν **κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού**. Το 2008 και το 2009 περίπου δύο εκατομμύρια άνθρωποι διέφυγαν τον κίνδυνο της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού.

Οι αλλαγές μπορούν επίσης να αξιολογηθούν ως σαφώς ευνοϊκές για τους δύο συνοπτικούς δείκτες που αφορούν την «κλιματική αλλαγή και την ενέργεια». Το 2000 και το 2009, οι **εκπομπές αερίων θερμοκηπίου** της ΕΕ σημείωσαν σημαντική μείωση, καθιστώντας πιθανή την εκπλήρωση και των δύο δεσμεύσεων, της ΕΕ-15 στο Κιότο (για μείωση 8% μέχρι το 2008-2012) και ο στόχος της ΕΕ-27 να μειωθούν οι εκπομπές κατά 20% μέχρι το 2020 σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Λόγω των μεταβολών της μεθοδολογίας, τα στοιχεία για τον δεύτερο συνοπτικό δείκτη που αφορά την **κατανάλωση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας** είναι διαθέσιμα μόνο για την περίοδο 2006 έως 2008. Παρόλα αυτά, εάν διατηρηθεί ο τρέχων ρυθμός μεταβολής κατά τη διάρκεια αυτής της σύντομης περιόδου, η ΕΕ είναι πιθανό να επιτύχει τον στόχο οι ανανεώσιμες μορφές ενέργειας να ανέλθουν στο 20% της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας που ορίστηκε για το 2020.

Μετρίως ευνοϊκές μεταβολές

Μετρίως ευνοϊκές μεταβολές μπορούν να παρατηρηθούν για τους συνοπτικούς δείκτες που συνδέονται με την «κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη» και τη «δημόσια υγεία», καθώς και για έναν από τους δύο συνοπτικούς δείκτες για τους «φυσικούς πόρους».

Όσον αφορά την «κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη», ο συνοπτικός δείκτης του **πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ** αυξήθηκε κατά μέσο όρο κατά 0,9% ετησίως το διάστημα από το 2000 έως το 2010, αν και η οικονομική κρίση και η συνακόλουθη ύφεση το 2009 προκάλεσαν τη μείωσή του στα επίπεδα του 2005. Το 2010 ο ρυθμός ανάπτυξης για την ΕΕ συνολικά ήταν αργός και στα μέσα του 2011, όταν ολοκληρωνόταν η παρούσα έκθεση, η οικονομία της ΕΕ συνέχισε να παρουσιάζει μόνο αργό ρυθμό ανάπτυξης.

Όσον αφορά τη «δημόσια υγεία», τα δεδομένα για το προσδόκιμο ζωής στην ΕΕ δείχνουν σχετική πρόοδο στην αύξηση του χρόνου ζωής του πληθυσμού της ΕΕ. Ένα κορίτσι που γεννήθηκε το 2008 προσδοκείται ότι θα ζήσει κατά μέσο όρο 82,4 έτη και ένα αγόρι 76,4.

Τα στοιχεία για την **αφθονία κοινών ειδών πτηνών**, ενός από τους συνοπτικούς δείκτες του θέματος «φυσικοί πόροι», καταδεικνύουν ότι ο δείκτης για όλα τα κοινά είδη πτηνών έχει παραμείνει σχετικά σταθερός, αν και ο αριθμός των πτηνών που ζουν σε γεωργικές εκτάσεις μειώθηκε δυσμενώς από το 2000 έως το 2008.

Μετρίως δυσμενείς μεταβολές

Πέντε από τους έντεκα συνοπτικούς δείκτες του συνόλου των ΔΑΑ της ΕΕ παρουσιάζουν μετρίως δυσμενείς μεταβολές, συμπεριλαμβανομένων των δεικτών που αφορούν τη «βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή», τις «δημογραφικές αλλαγές», τις «βιώσιμες μεταφορές» και την «παγκόσμια εταιρική σχέση», καθώς και ενός από τους δύο συνοπτικούς δείκτες του τομέα «φυσικοί πόροι».

Ο συνοπτικός δείκτης για τη «βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή» παρουσιάζει μετρίως δυσμενή τάση για την περίοδο 2000 έως 2007. Αν και

Το 2008-2009 μειώθηκε περίπου κατά δύο εκατομμύρια ο αριθμός των ανθρώπων που διατρέχουν τον κίνδυνο της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού

Είναι πιθανό να επιτευχθούν οι στόχοι για το 2020 όσον αφορά τους δύο συνοπτικούς δείκτες για την «κλιματική αλλαγή» και την «ενέργεια»

Μετρίως ευνοϊκές μεταβολές για τους δείκτες «πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ», «προσδόκιμο ζωής» και «δείκτης κοινών ειδών πτηνών»

Σχεδόν μισοί από τους συνοπτικούς δείκτες παρουσιάζουν μετρίως δυσμενείς μεταβολές

Η παραγωγικότητα των πόρων έχει

οι αυξήσεις της παραγωγικότητας των πόρων δείχνουν ότι η ΕΕ χρησιμοποιεί αποτελεσματικότερα τους πόρους της, η ζήτηση υλών (και οι συνδεδεμένες πιέσεις στο περιβάλλον) εξακολουθήσαν να αυξάνονται.

αυξηθεί, αλλά το ίδιο και η κατανάλωση υλικών

Όσον αφορά τις «δημογραφικές αλλαγές» στην ΕΕ, η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας ήταν μέχρι το 2008 σε πορεία επίτευξης του στόχου του 50% το 2010. Όμως, λόγω της κρίσης, η αύξηση αυτή σταμάτησε το 2009 και το 2010, με αποτέλεσμα το ποσοστό απασχόλησης να ανέλθει το 2010 περίπου στο 46%, χωρίς να επιτευχθεί ο στόχος.

Η ΕΕ δεν πέτυχε τον στόχο του 50% για την απασχόληση εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας που είχε οριστεί για το 2010

Αναφορικά με την «παραγωγικότητα των πόρων», ο δείκτης ενεργειακής κατανάλωσης στις μεταφορές ανά μονάδα ΑΕγχΠ παρουσίασε μέτρια μείωση από το 2000 έως το 2009. Παρόλα αυτά, και παρά τη σημαντική μείωση εξαιτίας της κρίσης το 2009, η κατανάλωση ενέργειας στις μεταφορές αυξάνεται από το 2000, αν και με αργότερο ρυθμό από αυτόν της οικονομίας. Θεωρείται απίθανη η αποσύνδεση της κατανάλωσης ενέργειας στις μεταφορές από την οικονομική ανάπτυξη.

Θεωρείται απίθανη η αποσύνδεση της κατανάλωσης ενέργειας στις μεταφορές από την οικονομική ανάπτυξη

Σε σχέση με τη διατήρηση των αποθεμάτων ιχθύων, ενός από τους δύο συνοπτικούς δείκτες του τομέα «φυσικοί πόροι», οι συνολικές ποσότητες αλιευμάτων εκτός των ασφαλών βιολογικών ορίων προσέγγισαν το 24% το 2009. Αν και αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως βελτίωση σε σύγκριση με το 37% το 2000, οι συνολικές ποσότητες αλιευμάτων εξακολουθούσαν να υπερβαίνουν τα βιώσιμα επίπεδα εκμετάλλευσης.

Τα αλιεύματα στον Βόρειο Ανατολικό Ατλαντικό εξακολουθούν να υπερβαίνουν τα βιώσιμα επίπεδα εκμετάλλευσης

Όσον αφορά τις διεθνείς δεσμεύσεις της ΕΕ, το μερίδιο του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος (ΑΕΕ) που δαπανά η ΕΕ σε επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια σε αναπτυσσόμενες χώρες παρέμεινε σχεδόν σταθερό από το 2005 έως το 2010 σε ποσοστό περίπου 0,4% του ΑΕΕ. Η ΕΕ δεν πέτυχε, συνεπώς, τον ενδιάμεσο στόχο της του 0,56% το 2010, ούτε είναι σε πορεία επίτευξης του στόχου να διαθέτει το 0,7% του ΑΕΕ της σε ΕΑΒ έως το 2015. Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι πολλοί από τους άλλους δείκτες του τομέα «παγκόσμια εταιρική σχέση» εμφανίζουν ευνοϊκότερες τάσεις.

Η ΕΕ δεν είναι σε πορεία να ικανοποιήσει τον στόχο της για την ΕΑΒ του 0,7 του ΑΕΕ μέχρι το 2015

Σαφώς δυσμενείς μεταβολές

Κανένας συνοπτικός δείκτης δεν παρουσιάζει σαφώς δυσμενείς μεταβολές, στοιχείο που υποδηλώνει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει σημειώσει σχετική πρόοδο στην πορεία προς την βιώσιμη ανάπτυξη. Εντούτοις, εξετάζοντας τους συμπληρωματικούς δείκτες στο εσωτερικό του κάθε τομέα του συνόλου των ΔΑΑ της ΕΕ, εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένες σαφώς δυσμενείς μεταβολές και η συνολική εικόνα μπορεί να είναι λιγότερο ευνοϊκή από την εντύπωση που σχηματίζεται κοιτάζοντας τους συνοπτικούς δείκτες χωριστά.

• Κανένας συνοπτικός δείκτης

Το θέμα «χρηστή διακυβέρνηση» δεν περιέχει κανέναν συνοπτικό δείκτη, καθώς κανένας δείκτης δεν θεωρήθηκε επαρκώς ισχυρός και σχετικός με την πολιτική, ώστε να προσφέρει μια συνολική εικόνα του τομέα χρηστής διακυβέρνησης.

Λεπτομερής επισκόπηση των βασικών μεταβολών

Αν και οι συνοπτικοί δείκτες παρέχουν ένα στιγμιότυπο της προόδου όσον αφορά τις βασικές προκλήσεις στο πλαίσιο της ΣΑΑ της ΕΕ, για μια πιο ολοκληρωμένη και λεπτομερή εικόνα, είναι αναγκαίο η πρόοδος που αποτυπώνεται στους δείκτες να εξεταστεί για κάθε τομέα χωριστά.

Κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη

Πολλές από τις μακροπρόθεσμες τάσεις του τομέα της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης έχουν επηρεαστεί, θετικά ή αρνητικά, από την πρόσφατη παγκόσμια οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση. Ως προς αυτό, οι τάσεις έχουν επιδεινωθεί βραχυπρόθεσμα, ιδίως όσον αφορά τις επενδύσεις, την απασχόληση και την ανεργία, καθώς και το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ και την παραγωγικότητα της εργασίας, μολονότι οι δύο τελευταίοι δείκτες άρχισαν να ανακάμπτουν. Από την άλλη πλευρά, παρατηρούνται βελτιώσεις όσον αφορά τις δαπάνες για Ε&Α και την ένταση ενέργειας και, εν ολίγοις, τις αποταμιεύσεις των νοικοκυριών.

Πίνακας 3: Αξιολόγηση των μεταβολών στον τομέα της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης (ΕΕ των 27, από το 2000)

Επίπεδο 1	Επίπεδο 2	Επίπεδο 3
 Πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ	 Επενδύσεις	Οικονομική ανάπτυξη
		 Περιφερειακές ανισότητες στο ΑΕγχΠ(*) Αποταμίευση νοικοκυριών
	Καινοτομία, ανταγωνιστικότητα και οικολογική αποδοτικότητα	
	 Παραγωγικότητα της εργασίας	 Δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης Ένταση ενέργειας
	 Απασχόληση	Απασχόληση
 Απασχόληση των γυναικών Περιφερειακές ανισότητες στην απασχόληση Η ανεργία		

Συνοπτικός δείκτης

Από το 2000 έως το 2010 το κατά κεφαλήν πραγματικό ΑΕγχΠ της ΕΕ συνολικά αυξήθηκε κατά μέσο όρο κατά 0,9% ετησίως, αλλά με μεγάλες διακυμάνσεις του ρυθμού αύξησης στην ΕΕ. Κατά την οικονομική ανάκαμψη από το 2003 έως το 2007, τα ποσοστά ανάπτυξης ανήλθαν στο 2,7%, αν και σε ορισμένες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ήταν πολύ υψηλότεροι. Ωστόσο, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, η ανάπτυξη του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ παρέμεινε στάσιμη το 2008 και παρουσίασε έντονη μείωση κατά -4,6% το 2009. Η κρίση έπληξε σοβαρότερα τα κράτη μέλη της Ανατολικής Ευρώπης που παρουσίαζαν τους ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης. Σημειώθηκε χαμηλός ρυθμός ανάπτυξης στην ΕΕ συνολικά και στα περισσότερα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια του 2010, μολονότι η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Ισπανία και η Ρουμανία παρουσίασαν αρνητική ανάπτυξη.

Η οικονομική κρίση ανέκοψε μία περίοδο ταχείας οικονομικής ανάπτυξης

Αργός ρυθμός ανάπτυξης το 2010

Οικονομική ανάπτυξη

Από το 2000 έως το 2009 οι επενδύσεις ως ποσοστό ΑΕγχΠ ακολούθησαν τον οικονομικό κύκλο (ιδίως λόγω των επιχειρηματικών επενδύσεων). Αφού έφθασαν στο ανώτερο επίπεδο του 21,7% το 2007, μειώθηκαν το 2008 και το 2009 στο επίπεδο του 19,4%, κυρίως λόγω της μείωσης των επιχειρηματικών επενδύσεων εξαιτίας της οικονομικής κρίσης.

Οι επενδύσεις παρέμειναν σχετικά σταθερές ως ποσοστό του ΑΕγχΠ

Οι περιφερειακές ανισότητες όσον αφορά το ΑΕγχΠ στην ΕΕ μειώθηκαν από 35,5% στο 32,7% κατά το διάστημα από το 2000 έως το 2007. Παράλληλα με τη

Μειώθηκαν οι περιφερειακές

μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων σε όρους απασχόλησης, συνάγεται αυξανόμενη σύγκλιση των περιφερειών της ΕΕ. Στο εσωτερικό των χωρών, η διασπορά του περιφερειακού ΑΕγχΠ εξακολούθησε να είναι μεγάλη, ιδίως στα κράτη μέλη της Ανατολικής Ευρώπης, όπου η ταχεία μετάβαση σε οικονομίες αγοράς είχε ως αποτέλεσμα όλο και μεγαλύτερη ανισοκατανομή πλούτου.

ανισότητες στην οικονομική δραστηριότητα

Κατά το μεγαλύτερο διάστημα της περιόδου 2000 έως 2010, οι αποταμιεύσεις των νοικοκυριών ως ποσοστό του διαθέσιμου εισοδήματος της ΕΕ παρουσίαζαν σταθερή μείωση· εντούτοις, αυξήθηκαν ελαφρώς το 2008 και σημαντικά το 2009 ως επακόλουθο της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Το 2010, το επίπεδο των αποταμιεύσεων των νοικοκυριών μειώθηκε εκ νέου, σχεδόν στα επίπεδα του 2004. Οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών παραμένουν σημαντικές.

Οι αποταμιεύσεις παρουσίασαν αυξητική τάση ως ανταπόκριση στην οικονομική κρίση.

Καινοτομία, ανταγωνιστικότητα και οικολογική αποδοτικότητα

Η παραγωγικότητα της εργασίας στην ΕΕ αυξανόταν κατά μέσο όρο κατά 1,1% ετησίως από το 2000 έως το 2010. Αν και αυξανόταν έως και κατά 1,7% ή 1,8% ετησίως επί αρκετά έτη, ιδίως λόγω της ανάκτησης των κρατών μελών της Ανατολικής Ευρώπης, άρχισε να μειώνεται το 2008, ενώ το 2009 μειώθηκε κατά 1,2%. Το 2010 αυξήθηκε κατά 1,6%.

Επιβράδυνση της παραγωγικότητας της εργασίας λόγω της κρίσης

Κατά το μεγαλύτερο μέρος της περιόδου 2000 έως 2009, το ποσοστό του ΑΕγχΠ που διατέθηκε για Ε&Α παρέμεινε σχετικά σταθερό για την ΕΕ συνολικά, μεταξύ του 1,8 και 1,9%. Το 2008 και το 2009, οι δαπάνες για Ε&Α παρουσίασαν ελαφρά αύξηση.

Οι δαπάνες για Ε&Α υπολείπονται του στόχου.

Από το 2000 έως το 2009, η ένταση ενέργειας της ΕΕ μειωνόταν σταθερά, σε ορισμένα μάλιστα έτη έως και 2,5%, με αποτέλεσμα την απόλυτη αποσύνδεση της ακαθάριστης εσωτερικής κατανάλωσης ενέργειας από την αύξηση του ΑΕγχΠ.

Απόλυτη αποσύνδεση της κατανάλωσης ενέργειας από την οικονομική ανάπτυξη

Απασχόληση

Η απασχόληση στην ΕΕ αυξήθηκε από 66,6% το 2000 στο 70,4% το 2008, αλλά μειώθηκε εκ νέου στο 68,6% έως το 2010. Η μείωση αυτή επηρέασε περισσότερο τους νέους και τα άτομα με χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης.

Η οικονομική κρίση εμπόδισε την πρόοδο για επίτευξη στόχου απασχόλησης 75%

Κατά την περίοδο 2000 έως 2010, η απασχόληση των γυναικών αυξανόταν σταθερά από 57,3% σε 62,1%, περιορίζοντας τη διαφορά μεταξύ των φύλων. Εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών.

Μειώθηκαν οι διαφορές μεταξύ των φύλων ως προς την εργασία και την ανεργία

Οι περιφερειακές ανισότητες στο ποσοστό απασχόλησης μειώθηκαν από 13,0% το 2000 στο 11,8% το 2009. Η βελτίωση επιτεύχθηκε με τη σταδιακή σταθεροποίηση της θέσης των γυναικών στις περιφερειακές οικονομίες.

Κατά μέσο όρο, η ανεργία αυξήθηκε στην ΕΕ το διάστημα από το 2000 έως το 2010. Αν και μειώθηκε σε χαμηλά επίπεδα μετά την οικονομική ανάκαμψη από το 2003 έως το 2007, λόγω της οικονομικής κρίσης αυξήθηκε απότομα το 2009 και σταθεροποιήθηκε το 2010 σε επίπεδα υψηλότερα από αυτά του 2000.

Η οικονομική κρίση ακύρωσε τα επιτεύγματα στην καταπολέμηση της ανεργίας

Βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή

Οι αλλαγές στην κατανάλωση και την παραγωγή από το 2000 εμφανίζουν ορισμένες έντονα δυσμενείς, αλλά και ορισμένες έντονα ευνοϊκές τάσεις. Αφετέρου, η κατανάλωση υλών και ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και η παραγωγή επικίνδυνων αποβλήτων εξακολουθούν να αυξάνονται (τόσο σε απόλυτους όρους όσο και σε κατά κεφαλή βάση). Από την άλλη πλευρά, μειώθηκαν η τελική κατανάλωση ενέργειας και η ποσότητα μη ορυκτών αποβλήτων και αυξήθηκε το ποσοστό της

ανακύκλωσης ή λιπασματοποίησης αποβλήτων. Επιπλέον, υπήρξαν σημαντικές μειώσεις των εκπομπών των σημαντικών αέριων ρύπων και σημειώθηκε πρόοδος σε σχέση με τα πρότυπα της παραγωγής όσον αφορά την οικολογική διάσταση της εταιρικής ευθύνης και προς την κατεύθυνση περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων γεωργικής παραγωγής.

Πίνακας 4: Αξιολόγηση των μεταβολών στον τομέα της βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής (ΕΕ των 27, από το 2000)

Επίπεδο 1	Επίπεδο 2	Επίπεδο 3
☁ Παραγωγικότητα πόρων	Χρήση πόρων και απόβλητα	
	☀ Μη ορυκτά απόβλητα (*)	☁ Εγχώρια κατανάλωση υλών ☁⚡ Επικίνδυνα απόβλητα (*) ☀ Ανακυκλωμένα και κομποστοποιημένα αστικά απόβλητα ☀ Ατμοσφαιρικές εκπομπές
	Διάρθρωση της κατανάλωσης	
	☁⚡ Κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας νοικοκυριών	: Αριθμός ατόμων σε νοικοκυριά : Δαπάνες νοικοκυριών ☀⚡ Τελική κατανάλωση ενέργειας ☁⚡ Ιδιοκτησία αυτοκινήτων
Διάρθρωση της παραγωγής		
☀ Συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης (**)	☀ Οικολογικά σήματα : Έκταση που υπόκειται σε ανάληψη γεωργοπεριβαλλοντικών δεσμεύσεων ☀ Βιολογική γεωργία (***) ☀ Δείκτης πυκνότητας ζωικού κεφαλαίου (**)	

(*) Από το 2004:

(**) Από το 2003

(***) Από το 2005

Συνοπτικός δείκτης

Οι εξελίξεις στον τομέα της παραγωγικότητας των πόρων (που μετράται ως λόγος του ΑΕγχΠ προς την εγχώρια κατανάλωση υλών) είναι ελαφρώς δυσμενής για την περίοδο 2000 έως 2007. Μολονότι η αύξηση της παραγωγικότητας των πόρων από το 2000 έως το 2007 δείχνει ότι η ΕΕ χρησιμοποιεί τους πόρους της με αποτελεσματικότερο τρόπο (το ΑΕγχΠ αυξήθηκε με ταχύτερο ρυθμό από αυτόν της εγχώριας κατανάλωσης υλών), η ζήτηση υλών (και οι συνδεδεμένες με αυτήν περιβαλλοντικές πιέσεις) συνέχισαν να αυξάνονται. Η αποσύνδεση της χρήσης των πόρων από την οικονομική ανάπτυξη ήταν εν τέλει μόνο σχετική.

Μόνο μερική αποσύνδεση της χρήσης πόρων από την οικονομική ανάπτυξη

Χρήση πόρων και απόβλητα

Η εγχώρια κατανάλωση υλών αυξήθηκε ελαφρά σε απόλυτους και κατά κεφαλήν όρους την περίοδο από το 2000 έως το 2007. Αυτό είχε ως άξονα την αύξηση της εγχώριας εξόρυξης και των εισαγωγών λόγω της αυξανόμενης ζήτησης ορυκτών.

Η κατανάλωση υλών εξακολουθεί να αυξάνεται

Η παραγωγή αποβλήτων εμφανίζει και ευνοϊκές και δυσμενείς τάσεις. Αφενός, η παραγωγή μη ορυκτών αποβλήτων στην ΕΕ μειώθηκε από το 2004 έως το 2008 και η επεξεργασία αστικών αποβλήτων παρουσίασε σημαντική μεταστροφή προς την ανακύκλωση και κομποστοποίηση από το 2000 έως το 2009. Από την άλλη πλευρά, η παραγωγή επικίνδυνων αποβλήτων αυξήθηκε σημαντικά από το 2004 έως το 2008.

Βελτίωση της διαχείρισης αποβλήτων, αλλά αύξηση επικίνδυνων αποβλήτων

Οι εκπομπές από τον άνθρωπο στην ατμόσφαιρα οξειδίων του θείου, οξειδίων του αζώτου, πτητικών ενώσεων πλην μεθανίου και αμμωνίας μειώθηκαν σημαντικά από το 2000 έως το 2008.

Μείωση των ατμοσφαιρικών εκπομπών

Διάρθρωση της κατανάλωσης

Οι δαπάνες των νοικοκυριών της ΕΕ αυξήθηκαν σταθερά από το 2000 έως το 2007, αλλά παρουσίασαν ελαφρά μείωση το 2008 και το 2009, ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης. Παράλληλα, μειώθηκε ο αριθμός των ατόμων ανά νοικοκυριό, γεγονός που αποτυπώνει μια συνεχή τάση προς μικρότερα νοικοκυριά.

Περισσότερα, αλλά μικρότερα νοικοκυριά με αυξανόμενες δαπάνες

Από το 2000 έως το 2009 η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας από τα νοικοκυριά παρουσίασε σημαντική αύξηση, αλλά η τελική κατανάλωση ενέργειας μειώθηκε ελαφρά, κυρίως ως επακόλουθο της οικονομικής κρίσης.

Η τελική κατανάλωση ενέργειας μειώθηκε το 2009

Από το 2000 έως το 2009 ο αριθμός των επιβατικών αυτοκινήτων ανά 1000 κατοίκους συνέχισε να αυξάνεται, αν και με αργότερο ρυθμό σε σχέση με το διάστημα 1990 έως 2000.

Αυξάνονται συνεχώς τα οχήματα στους δρόμους

Η διάρθρωση της παραγωγής

Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις όλο και περισσότερο ενσωματώνουν τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις δραστηριότητες και τις συναλλαγές τους με τους ενδιαφερόμενους φορείς σε εθελοντική βάση, που αποτελεί μια έννοια γνωστή με την ονομασία «εταιρική κοινωνική ευθύνη». Ο αριθμός οργανισμών που εφαρμόζουν πιστοποιημένο σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης, σύμφωνα με τον κανονισμό για το «σύστημα οικολογικής διαχείρισης και ελέγχου», αυξήθηκε σημαντικά από το 2003 έως το 2010. Επιπλέον, αυξήθηκε σημαντικά και ο αριθμός των αδειών οικολογικού σήματος της ΕΕ από το 2000 έως το 2010, αλλά τα μερίδια αγοράς τους παραμένουν χαμηλά.

Αύξηση αδειών οικολογικού σήματος και των πιστοποιημένων με σύστημα οικολογικής διαχείρισης οργανώσεων

Όσον αφορά τη βιώσιμη γεωργική παραγωγή στην ΕΕ, το ποσοστό της γεωργικής γης που καλύπτεται από γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις και το μερίδιο της βιολογικής γεωργίας στη συνολική χρησιμοποιούμενη γεωργική γη αυξανόταν σημαντικά μέχρι το 2009. Επιπλέον, ο αριθμός μονάδων μεγάλων ζώων ανά εκτάριο στην ΕΕ εμφάνισε ενοϊκή μείωση από το 2003 έως το 2007.

Ενδείξεις απο-εντατικοποίησης της γεωργικής παραγωγής

Κοινωνική ένταξη

Οι τάσεις που παρατηρούνται στον τομέα της κοινωνικής ένταξης από το 2000 είναι γενικά μάλλον ενθαρρυντικές, ιδίως σε όρους μείωσης της φτώχειας. Υπήρξε σαφώς ενοϊκή εξέλιξη σε σχέση με τον συνολικό κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτό αποτυπώνεται ιδίως στον αριθμό των ανθρώπων που κινδυνεύουν με σοβαρή στέρηση υλικών μέσων και τον αριθμό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας. Υπήρξε επίσης σαφώς ενοϊκή εξέλιξη, διότι μειώθηκε ο αριθμός των ενηλίκων με χαμηλό επίπεδο μόρφωσης καθώς και η διαφορά μισθών μεταξύ ανδρών και γυναικών (μισθολογικό χάσμα των φύλων). Επιπλέον, υπήρξε μετρίως ενοϊκή εξέλιξη σε όρους κινδύνου νομισματικής φτώχειας, ένταξης της φτώχειας, ανισότητας εισοδημάτων και μακροχρόνιας ανεργίας. Εντούτοις, υπήρξαν και ορισμένες δυσμενείς εξελίξεις. Έχει αυξηθεί το ποσοστό των εργαζόμενων φτωχών, έχουν μειωθεί τα ποσοστά συμμετοχής στη διά βίου μάθηση, δεν επιτεύχθηκε ο στόχος που ορίστηκε για το 2010 και απαιτείται περαιτέρω πρόοδος για τη μείωση των ποσοστών πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και χαμηλής ικανότητας ανάγνωσης των μαθητών.

Πίνακας 5: Αξιολόγηση των μεταβολών στον τομέα της κοινωνικής ένταξης (ΕΕ των 27, από το 2000)

Επίπεδο 1	Επίπεδο 2	Επίπεδο 3
 Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (*)	Νομισματική φτώχεια και συνθήκες διαβίωσης	
	 Κίνδυνος φτώχειας μετά τις μεταβιβάσεις (*)	 Ένταση της φτώχειας (**)
	 Σοβαρή στέρηση υλικών μέσων (*)	 Εισοδηματικές ανισότητες (**)
	Πρόσβαση στην αγορά εργασίας	
	 Νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας (*)	 Εργαζόμενοι φτωχοί (*) Μακροχρόνια ανεργία Μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων (**)
Η εκπαίδευση		
 Άτομα που εγκαταλείπουν νωρίς το σχολείο	 Ενήλικοι με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο Διά βίου μάθηση (***) Χαμηλή ικανότητα ανάγνωσης των μαθητών	

- (*) Από το 2005
- (**) Από το 2006
- (***) Από το 2003.

Συνοπτικός δείκτης

Περίπου 2 εκατομμύρια άνθρωποι διέφυγαν τον κίνδυνο της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού από το 2008 έως το 2009. Αυτό επιτεύχθηκε κυρίως μέσω της μείωσης του αριθμού των ατόμων που υποφέρουν από σοβαρή υλική στέρηση.

Από το 2008 έως το 2009, περίπου 2 εκατομμύρια λιγότεροι άνθρωποι κινδυνεύουν από τη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Νομισματική φτώχεια και συνθήκες διαβίωσης

Το ποσοστό των ατόμων που είναι εκτεθειμένα στον κίνδυνο της φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις μειώθηκε μόνο ελαφρώς από το 2005, αλλά ο αριθμός των ατόμων που πλήττονται από σοβαρή υλική στέρηση έχει μειωθεί σημαντικά και τα περισσότερα κράτη μέλη εντάσσονται σε αυτή την ευνοϊκή τάση. Η διαφορά ανάμεσα στα χαμηλά εισοδήματα και το όριο της φτώχειας (ένταση φτώχειας) έχει περιοριστεί ελαφρά και η εισοδηματική ανισότητα έχει μειωθεί οριακά.

Ελαφρά μείωση του ποσοστού των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο εισοδηματικής φτώχειας
Μείωση της υλικής στέρησης

Πρόσβαση στην αγορά εργασίας

Από το 2005 έως το 2009 το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας μειώθηκε στην ΕΕ συνολικά και στα περισσότερα κράτη μέλη. Ενώ το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας έχει παρουσιάσει πολύ μικρή μείωση από το 2000, το ποσοστό των ατόμων που είναι εκτεθειμένα στον κίνδυνο της φτώχειας, παρά το γεγονός ότι εργάζονται (φτωχοί εργαζόμενοι) αυξήθηκε από το 2005 έως το 2009. Η διαφορά μισθών μεταξύ ανδρών και

Ελαφρά μείωση της μακροχρόνιας ανεργίας, αλλά αύξηση των εργαζόμενων φτωχών

γυναϊκών μειώθηκε σημαντικά από το 2006 έως το 2009, αλλά όχι σε όλα τα κράτη μέλη.

Εκπαίδευση

Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο μειώθηκε στην ΕΕ, αλλά απαιτείται περαιτέρω πρόοδος για να επιτευχθεί ο στόχος του 2020. Από το 2003, παρατηρείται επίσης αύξηση της συμμετοχής στη διά βίου μάθηση, αλλά δεν επιτεύχθηκε ο στόχος του 2010. Το ποσοστό ατόμων με χαμηλό επίπεδο μόρφωσης μειωνόταν σταθερά και το 2009 ανατράπηκε η προηγούμενη τάση επιδείνωσης όσον αφορά τα ποσοστά ικανότητας ανάγνωσης των μαθητών, αν και σε όχι ικανοποιητικό βαθμό ώστε να επιτευχθεί ο στόχος του 2010.

Διάφορες ευνοϊκές τάσεις, χωρίς ωστόσο να επιτευχθεί ο στόχος του 2010 για τη διά βίου μάθηση

Δημογραφικές μεταβολές

Οι δημογραφικοί δείκτες για το προσδόκιμο ζωής και τη γονιμότητα, καθώς και οι δείκτες που αφορούν την επάρκεια των εισοδημάτων για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας εξελίσσονται ευνοϊκά. Παρόλα αυτά, μολονότι έχει σημειωθεί ουσιαστική πρόοδος, δεν επιτεύχθηκε ο στόχος του 2010 για την απασχόληση εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας. Επιπλέον, οι δείκτες παρακολούθησης της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών εξελίχθηκαν δυσμενώς. Τα επίπεδα δημόσιου χρέους, παραδείγματος χάρη, αυξήθηκαν κατά μέσο όρο εντός της ΕΕ από το 62,3% το 2008 στο 80% το 2010 και ο ρυθμός αύξησης της μέσης ηλικίας συνταξιοδότησης είναι αργός.

Πίνακας 6: Αξιολόγηση των μεταβολών στον τομέα των δημογραφικών μεταβολών (ΕΕ των 27, από το 2000)

Επίπεδο 1	Επίπεδο 2	Επίπεδο 3
	Δημογραφικά στοιχεία	
 Δείκτης απασχόλησης εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας	 Προσδόκιμο ζωής στην ηλικία των 65 (ανδρών) (*)	 Ποσοστό γονιμότητας (*)
	 Προσδόκιμο ζωής στην ηλικία των 65 (γυναϊκών) (*)	: Μετάβαση : Ο πληθυσμός των ηλικιωμένων σε σχέση με τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας
	Επάρκεια εισοδημάτων ηλικιωμένων	
	 Επίπεδο εισοδημάτων για τα άτομα άνω των 65 σε σχέση με το παρελθόν (**)	 Ο κίνδυνος της φτώχειας για τα άτομα άνω των 65 (***)
	Διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών	
 Δημόσιο χρέος	 Ηλικία συνταξιοδότησης (***) : Δαπάνες για τη φροντίδα των ηλικιωμένων : Οι επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού στις δημόσιες δαπάνες	

(*) Από το 2002

(**) Από το 2005

(***) Από το 2001

Συνοπτικός δείκτης

Ο στόχος να έχουν απασχόληση οι μισοί εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας δεν επιτεύχθηκε το 2010. Παρόλα αυτά, η συμμετοχή εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας στην αγορά εργασίας αυξήθηκε κατά το σύνολο της περιόδου, γεγονός που θα συμβάλει στη μείωση των απαιτούμενων δαπανών για συντάξεις.

Αν και ο στόχος του 2010 δεν επιτεύχθηκε, αυξήθηκε ο αριθμός

Δημογραφικά στοιχεία

Το προσδόκιμο ζωής στην ηλικία των 65 αυξήθηκε τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες από το 2002 έως το 2008. Ελαφρά αύξηση παρουσίασε επίσης και ο ρυθμός ανανέωσης του πληθυσμού, αν και παραμένει παρόλα αυτά κάτω από το επίπεδο αντικατάστασης και, εάν συνυπολογιστεί με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής, το ποσοστό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας ενδέχεται να συνεχίσει να μειώνεται σε σχέση με τον συνταξιοδοτούμενο πληθυσμό.

Ο λόγος ενεργού προς ανενεργό πληθυσμό μπορεί να συνεχίσει να μειώνεται με πιθανές συνέπειες για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών

Η εισροή μεταναστών στην ΕΕ είναι μεγαλύτερη από την εκροή μεταναστών από την ΕΕ, μολονότι μειώθηκε απότομα από το 2007 έως το 2009. Ο λόγος των ηλικιωμένων προς τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας αυξήθηκε κατά το διάστημα από το 2000 έως το 2010 από 23,2% σε 25,9% και προβλέπεται να αυξηθεί περισσότερο, με αποτέλεσμα να αντιστοιχούν περισσότερα από 50 άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω σε 100 άτομα σε ηλικία εργασίας μέχρι το 2060. Μια αύξηση του δείκτη εξάρτησης ατόμων μεγάλης ηλικίας, σε συνδυασμό με τη συνταξιοδότηση σε μικρές ηλικίες, θα ασκήσει πίεση στα δημόσια οικονομικά σε συνάρτηση με το επίπεδο χρηματοδότησης στο εσωτερικό των συντάξεων που χορηγούνται με εγγύηση του κράτους.

Επάρκεια εισοδημάτων ηλικιωμένων

Το επίπεδο εισοδήματος από συντάξεις ατόμων ηλικίας μεταξύ 65 και 74 ετών, σε σύγκριση με το επίπεδο εισοδήματος από τα έσοδα ατόμων ηλικίας μεταξύ 50 και 59 ετών, παρέμεινε σταθερό στο 51% μεταξύ του 2005 και του 2009. Ο κίνδυνος φτώχειας για άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών μειώθηκε το διάστημα από το 2000 έως το 2009, όπως συνέβη και στα μέσα της δεκαετίας του 1990.

Τα μέσα επίπεδα συντάξεων παραμένουν επαρκή και έχει μειωθεί ο κίνδυνος φτώχειας για τους ηλικιωμένους

Διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών

Κατά την περίοδο από το 2000 έως το 2007 το επίπεδο του δημοσίου χρέους μειώθηκε επιτυχώς κάτω από τον στόχο του 60% του επιπέδου αναφοράς της ΕΕ το 2007. Μετά το 2007, ωστόσο, με την εκδήλωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης, το δημόσιο χρέος αυξήθηκε σε ακόμα υψηλότερα επίπεδα από τα αντίστοιχα στα μέσα της δεκαετίας του 1990, φθάνοντας το 80% το 2010.

Η τρέχουσα οικονομική κρίση ασκεί μεγάλη πίεση στη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών.

Παρά την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας (βλ. συνοπτικό δείκτη) ο ρυθμός αύξησης της μέσης ηλικίας συνταξιοδότησης επιβραδύνθηκε, με αποτέλεσμα να καθιστά απίθανη την επίτευξη του στόχου για το 2010 που έθεσε η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βαρκελώνης το 2002. Μετά την αύξησή τους το διάστημα από το 2000 έως το 2005, οι δαπάνες για τη φροντίδα ηλικιωμένων ως ποσοστό του ΑΕγχΠ μειώθηκαν από το 2005 έως το 2007 και διαμορφώθηκαν το 2008 σε ευνοϊκότερο επίπεδο, παραπλήσιο με αυτό του 2000.

Τόσο η γήρανση του πληθυσμού όσο και η δομή των συστημάτων κοινωνικής προστασίας στα κράτη μέλη ασκούν πίεση στη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Οι προβαλλόμενες μεταβολές του δείκτη των εσόδων προς την αντικατάσταση και δημόσιων δαπανών για συντάξεις δηλώνουν τη δυνητική μελλοντική επίπτωση της γήρανσης του πληθυσμού.

Δημόσια υγεία

Οι εξελίξεις του τομέα της δημόσιας υγείας από το 2000 παρουσιάζουν γενικά ευνοϊκή εικόνα. Σύμφωνα με τον συνοπτικό δείκτη, οι άνθρωποι γενικά ζουν περισσότερο. Οι βελτιώσεις είναι επίσης ορατές στη μείωση του αριθμού των θανάτων εξαιτίας χρόνιων ασθενειών, αυτοκτονιών, της παραγωγής τοξικών χημικών, της ηχητικής όχλησης και των σοβαρών εργατικών ατυχημάτων. Από την άλλη πλευρά, οι βελτιώσεις δεν ήταν προς όφελος όλων και εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές ανισότητες όσον αφορά την υγεία και την πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Επιπλέον, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις σε σχέση με τους καθοριστικούς για την υγεία παράγοντες περιβαλλοντικού χαρακτήρα. Από το 2000, οι άνθρωποι στην ΕΕ είναι περισσότερο εκτεθειμένοι στο όζον καθώς και στα αιωρούμενα σωματίδια.

Πίνακας 7: Αξιολόγηση των μεταβολών στον τομέα της δημόσιας υγείας (ΕΕ των 27, από το 2000)

Επίπεδο 1	Επίπεδο 2	Επίπεδο 3
 <p>Προσδόκιμο ζωής και έτη υγιούς ζωής (*)</p>	Υγεία και ανισότητες στον τομέα της υγείας	
	 <p>Θάνατοι εξαιτίας χρόνιων ασθενειών</p>	 <p>Αυτοκτονίες : Ανάγκες που δεν καλύπτονται στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης</p>
Καθοριστικοί για την υγεία παράγοντες		
	 <p>Παραγωγή τοξικών χημικών ουσιών (**)</p>	 <p>Έκθεση σε ατμοσφαιρική ρύπανση από αιωρούμενα σωματίδια</p> <p>Έκθεση σε ατμοσφαιρική ρύπανση από όζον</p> <p>Ηχητική όχληση (***)</p> <p>Σοβαρά εργατικά ατυχήματα</p>

(*) Από το 2002, βάσει μόνο του προσδόκιμου ζωής.

(**) Από το 2002

(***) Από το 2005

Συνοπτικός δείκτης

Οι βελτιώσεις του προσδόκιμου ζωής δείχνουν ότι σημειώθηκε πρόοδος στην προώθηση μιας πιο υγιούς και μακρύτερης διάρκειας ζωής για τους πολίτες της ΕΕ. Το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες αυξήθηκε κατά 4 και 3 μήνες ετησίως αντίστοιχα από το 2002 έως το 2008. Είναι επίσης εμφανές ότι το προσδόκιμο ζωής των ανδρών προσεγγίζει αυτό των γυναικών.

Οι άνθρωποι στην ΕΕ ζουν περισσότερο και πιο υγιείς και το χάσμα μεταξύ ανδρών και γυναικών μειώνεται

Υγεία και ανισότητες στον τομέα της υγείας

Οι βελτιώσεις στην υγεία είναι εμφανείς σε διάφορους δείκτες. Τα ποσοστά θνησιμότητας λόγω χρόνιων ασθενειών, που αποτελούν τη σημαντικότερη αιτία πρόωρων θανάτων στην ΕΕ, μειώθηκαν κατά 2% ετησίως από το 2000 έως το 2008 για άτομα ηλικίας κάτω των 65 ετών. Παρατηρούνται επίσης βελτιώσεις στην ψυχική υγεία, όπως αντικατοπτρίζονται στις μεταβολές των ποσοστών αυτοκτονιών, το διάστημα από το 2000 έως το 2008. Το συνολικό ποσοστό αυτοκτονιών μειώθηκε ετησίως κατά μέσο όρο κατά 1,9% μεταξύ των εφήβων και κατά 3,6% μεταξύ των ατόμων ηλικίας άνω των 85 ετών. Εξαίρεση αποτελεί η μέση ηλικία, στην οποία η αύξηση του ποσοστού αυτοκτονιών, η οποία άρχισε το 2007, συνδέεται με την ανεργία και τα χρέη που είναι αποτέλεσμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Λιγότεροι άνθρωποι πεθαίνουν εξαιτίας χρόνιων ασθενειών ή αυτοκτονούν

Παρατηρείται ωστόσο αύξηση των ποσοστών στις μέσες ηλικίες λόγω της οικονομικής κρίσης

Μεταξύ του 2005 και του 2009 το ποσοστό των ατόμων που δεν είναι σε θέση να καλύψουν τις ανάγκες τους υγειονομικής περίθαλψης μειώθηκε για όλες τις εισοδηματικές ομάδες. Εντούτοις, η αναλογία των φτωχότερων που ανέφεραν ότι δεν ήταν σε θέση να καλύψουν τις ανάγκες υγειονομικής

Παρά τις βελτιώσεις, το κόστος της ιατρικής περίθαλψης εξακολουθεί να αποτελεί εμπόδιο για τους φτωχότερους

περίθαλψης εξακολουθεί να είναι οκτώ φορές μεγαλύτερη σε σχέση με άτομα της υψηλότερης εισοδηματικής ομάδας.

Καθοριστικοί για την υγεία παράγοντες

Η παραγωγή τοξικών χημικών ουσιών στην ΕΕ μειώθηκε κατά 1,8% ετησίως κατά μέσο όρο την περίοδο 2002 έως 2009. Δεν υπήρξε, ωστόσο, μεταβολή του ποσοστού της επί της συνολικής παραγωγής χημικών ουσιών και δεν υπήρξε μεταβολή του ποσοστού των πλέον τοξικών κατηγοριών χημικών ουσιών.

Παρά την πτώση της παραγωγής τοξικών χημικών, δεν παρατηρήθηκε μετατόπιση προς την παραγωγή λιγότερο τοξικών ουσιών

Η έκθεση του αστικού πληθυσμού στην ατμοσφαιρική ρύπανση από αιωρούμενα σωματίδια μειώθηκε κατά 0,4% ετησίως, αλλά απέχει πολύ από τον στόχο του 2002, και η έκθεση στο όζον αυξήθηκε κατά 2,8% ετησίως από το 2000 έως το 2008. Ωστόσο, δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθούν σαφείς τάσεις, διότι οι δείκτες αυτοί μεταβάλλονται κάθε έτος και οι συγκεντρώσεις στον αέρα είναι συχνά αποτέλεσμα φυσικών ή ημιφυσικών αιτιών, όπως οι πυρκαγιές δασών και τα ακραία κλιματικά φαινόμενα.

Η έκθεση στην ατμοσφαιρική ρύπανση δεν παρουσίασε πραγματική βελτίωση στα αστικά κέντρα.

Το τμήμα του πληθυσμού στην ΕΕ που δηλώνει ότι υποφέρει από τον υπερβολικό θόρυβο μειώθηκε κατά μέσο όρο κατά 1,5% ετησίως την περίοδο από το 2005 έως το 2009.

Λιγότεροι άνθρωποι υφίστανται ηχητική όχληση και ο αριθμός των σοβαρών ατυχημάτων στην εργασία έχει μειωθεί

Οι προσπάθειες για τη βελτίωση της υγείας και ασφάλειας στους χώρους εργασίας είχαν σαν αποτέλεσμα να υπάρξει πρόοδος στην ΕΕ, η οποία είναι ουσιαστικά σύμφωνη με τον στόχο της μείωσης κατά 25% των σοβαρών εργατικών ατυχημάτων κατά την περίοδο από το 2007 έως το 2012.

Κλιματική αλλαγή και ενέργεια

Για τους περισσότερους δείκτες της κλιματικής αλλαγής και της ενέργειας, η πρόοδος από το 2000 είναι σχετικά ικανοποιητική, ιδίως κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας, ενώ εξακολουθούν να υπάρχουν δυσμενείς τάσεις μόνο για ένα μικρό αριθμό δεικτών. Αν και η μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα αποτυπώνεται ήδη σε ορισμένους δείκτες, η οικονομία της ΕΕ εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από υψηλή κατανάλωση ενέργειας και παραγωγής διοξειδίου του άνθρακα και οι περισσότεροι δείκτες αυτού του τομέα συνδέονται συχνά με την οικονομική ανάπτυξη. Ήταν, συνεπώς, αναμενόμενο να έχει η οικονομική κρίση σημαντική επίπτωση στα ζητήματα που εξετάζονται στο παρόν κεφάλαιο. Συνολικά, οι αλλαγές στις τάσεις το 2008 και το 2009 δεν είναι αποτέλεσμα ριζικών, διαρθρωτικών αλλαγών, αλλά μάλλον προσωρινή διακοπή πιο μακροπρόθεσμων τάσεων.

Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (ΕΑΘ) της ΕΕ-27 μειώθηκαν από το 2000 έως το 2009 με ρυθμό που θα είναι μάλλον επαρκής για να επιτευχθεί ο στόχος της μείωσης κατά 20% έως το 2020. Η ΕΕ-15 είναι επίσης σε πορεία επίτευξης του συλλογικού στόχου του πρωτοκόλλου του Κιότο για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 8% σε επίπεδα χαμηλότερα από αυτά του 1990 κατά την περίοδο δεσμεύσεων από το 2000 έως το 2012. Παρομοίως, η ΕΕ κινείται σε τροχιά επίτευξης του στόχου να ανέλθει το ποσοστό των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας στο 20% της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας έως το 2020.

Ευνοϊκές εξελίξεις παρατηρούνται επίσης όσον αφορά την ένταση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην κατανάλωση ενέργειας, τη χρήση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας στις μεταφορές και τη συνδυασμένη παραγωγή θερμότητας και ηλεκτρικής ενέργειας. Αντίθετα, ο στόχος του 2010 να καλύψουν οι ανανεώσιμες μορφές ενέργειας το 21% της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας είναι απίθανο να επιτευχθεί, μολονότι το μερίδιο αυξήθηκε από το 2000 έως το 2009. Η εξάρτηση της ΕΕ

από την εισαγωγή ενέργειας⁶ αυξάνεται σημαντικά από το 2000, εφόσον ποσοστό 54% περίπου της κατανάλωσης ενέργειας καλύπτεται με εισαγωγές εκτός της ΕΕ. Ο τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής επί της κατανάλωσης ενέργειας μειώθηκε από το 2000, γεγονός που δεν συνάδει με τον στόχο της ΕΕ να μετατοπιστεί η φορολογική επιβάρυνση από την εργασία στη χρήση πόρων.

Πίνακας 8: Αξιολόγηση των μεταβολών στον τομέα της κλιματικής αλλαγής και της ενέργειας (ΕΕ των 27, από το 2000)

Επίπεδο 1	Επίπεδο 2	Επίπεδο 3
		Κλιματική αλλαγή
 Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	: Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά κλάδο	 Ένταση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην κατανάλωση ενέργειας : Παγκόσμια μέση θερμοκρασία στην επιφάνεια της γης
 Κατανάλωση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας (*)	 Ενεργειακή εξάρτηση	Ενέργεια Συνολική εσωτερική κατανάλωση ενέργειας Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας Κατανάλωση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας στις μεταφορές* Συνδυασμένη παραγωγή θερμότητας και ενέργειας (**) Τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής επί της κατανάλωσης ενέργειας

(*)Από το 2006

(**)Από το 2004

Συνοπτικοί δείκτες

Το 2009, οι ΕΑΘ στην ΕΕ-27 ήταν κατά 17,4% χαμηλότερες από τα επίπεδα του 1990. Αυτό καθιστά πιθανή την επίτευξη του στόχου να μειωθούν κατά 20% οι ΕΑΘ έως το 2020. Επιπλέον, το 2009 οι ΕΑΘ της ΕΕ-15 ήταν κατά 12,7% χαμηλότερες από την τιμή βάσης του Κιότο. Έτσι, οι χώρες της ΕΕ-15 είναι πιθανό να υπερκαλύψουν τη συνολική δέσμευση του Κιότο για μείωση των ΕΑΘ κατά 8% την περίοδο 2008-2012.

Λόγω των αλλαγών της μεθοδολογίας, τα δεδομένα για τον δεύτερο συνοπτικό δείκτη «κατανάλωση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας» είναι διαθέσιμα μόνο για την περίοδο 2006 έως 2008. Εάν διατηρηθεί ο τρέχων ρυθμός μεταβολής σε αυτή τη σύντομη περίοδο, είναι πιθανό η ΕΕ να επιτύχει τον στόχο η κατανάλωση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας να ανέλθει το 2020 στο 20% της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας.

Κλιματική αλλαγή

Με ορισμένες σημαντικές εξαιρέσεις, η μεταβολή από το 1990 έως το 2009 του μεριδίου επί των συνολικών ΕΑΘ (εξαιρουμένων των διεθνών μεταφορών και της χρήσης γης, της αλλαγής της χρήσεων γης και της δασοκομίας) που εκλύει κάθε μία από τις βασικές κατηγορίες πηγών στην ΕΕ-27 ήταν μάλλον μικρή. Οι βασικές αλλαγές ήταν μειώσεις από τις βιομηχανίες μεταποίησης και κατασκευής (από 14,8% σε 11,5%) και από τις βιομηχανικές διεργασίες (από 8,3% σε 7%) καθώς και, κυρίως, αύξηση από 13,8% σε 20,2% από τις

Η ΕΕ-27 είναι σε πορεία επίτευξης του στόχου για τις ΕΑΘ για το 2020 και είναι πιθανό να τηρηθούν οι δεσμεύσεις του Κιότο της ΕΕ-15.

Η ΕΕ είναι σε πορεία επίτευξης του στόχου για την κατανάλωση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας

Ενώ έχει μειωθεί το μερίδιο των εκπομπών από τη μεταποιητική βιομηχανία, τις κατασκευές και τις βιομηχανικές

⁶ Τα καύσιμα που είναι απαραίτητα για την παραγωγή πυρηνικής ενέργειας δεν συνυπολογίζονται στις εισαγωγές ενέργειας.

μεταφορές. Οι μεταβολές των ποσοστών εκπομπών από άλλες κατηγορίες ήταν δευτερεύουσες.

διεργασίες, έχει αυξηθεί το ποσοστό των εκπομπών από τις μεταφορές

Η ένταση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην κατανάλωση ενέργειας παρουσίασε μέτρια μείωση από το 2000 έως το 2009, αν και με αργότερο ρυθμό σε σχέση με τη δεκαετία του 1990. Η μείωση αυτή αποδίδεται στην μεταστροφή σε καύσιμα χαμηλότερης περιεκτικότητας σε άνθρακα.

Η δεκαετία 2001-2010 ήταν η θερμότερη δεκαετία που έχει καταγραφεί.

Από το 2001 έως το 2010, η μέση θερμοκρασία της επιφάνειας του πλανήτη ήταν 0,46 °C υψηλότερη από το μέσο όρο της περιόδου 1961-1990, καθιστώντας τη δεκαετία τη θερμότερη δεκαετή περίοδο που έχει καταγραφεί ποτέ. Παρατηρείται συνέχεια της τάσης της θερμοκρασίας, εφόσον η δεκαετία του 2000 ήταν θερμότερη από τη δεκαετία του 1990, η οποία ήταν θερμότερη από τη δεκαετία του 1980 και τις προηγούμενες δεκαετίες.

Ενέργεια

Η εξάρτηση της ΕΕ από εισαγόμενη ενέργεια παρέμεινε μάλλον σταθερή γύρω στο 45% τη δεκαετία του 1990. Όμως, από το 2000 έως το 2009, η ενεργειακή εξάρτηση παρουσίασε σημαντική αύξηση και ανήλθε στο 53,9% το 2009.

Η ΕΕ εισάγει περισσότερο από το ήμισυ της ενέργειας που καταναλώνει

Η ενεργειακή ζήτηση στην ΕΕ έχει παρουσιάσει ελαφρά μείωση. Αφού αυξανόταν σταθερά στις αρχές της δεκαετίας του 2000, μειώθηκε μεταξύ του 2006 και 2009. Γενικά, η μείωση της κατανάλωσης στερεών καυσίμων αντισταθμίστηκε από την αύξηση της χρήσης φυσικού αερίου και, σε ένα βαθμό, ανανεώσιμων μορφών ενέργειας.

Η ενεργειακή ζήτηση στην ΕΕ παρουσίασε ελαφρά μείωση από το 2000

Το μερίδιο των ανανεώσιμων μορφών στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στην ΕΕ αυξήθηκε από 13,8% το 2000 σε 16,7% το 2008. Παρά την αύξηση, η ΕΕ είναι απίθανο να επιτύχει τον στόχο του 21% που ορίστηκε για το 2010. Αντίθετα, το μερίδιο των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας στις μεταφορές παρουσίασε ταχεία αύξηση από το 2000 έως το 2008 σε ποσοστό 3,5% των καυσίμων που χρησιμοποιούνται για τις μεταφορές. Εάν συνεχιστεί ο τρέχων ρυθμός αύξησης, η ΕΕ θα επιτύγχανε τον στόχο του 5,75% που ορίστηκε για το 2010. Επειδή τα δεδομένα, ωστόσο, καλύπτουν διάστημα μόνο τριών ετών, αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί με επιφύλαξη.

Η ΕΕ ενδέχεται να μην επιτύχει το στόχο της για ανανεώσιμες μορφές ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά βρίσκεται σε πορεία επίτευξης του στόχου για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στις μεταφορές

Η ανάπτυξη της συμπαραγωγής ή συνδυασμένης παραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας (ΣΠΥΘ), η οποία συνδυάζει την παραγωγή χρήσιμης θερμότητας με την παραγωγή ηλεκτρισμού, είναι σταθερή, αλλά αργή, και ανήλθε στο 11,4% της μεικτής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας το 2009.

Μέτρια πρόοδος στη συνδυασμένη παραγωγή

Ο τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής της ΕΕ μειώθηκε από το 2000 έως το 2009. Η μείωση της πραγματικής φορολογικής επιβάρυνσης δεν συνάδει με τον στόχο της ΕΕ για μετατόπιση της φορολόγησης από την εργασία στην κατανάλωση πόρων και ενέργειας, ως εργαλείο πολιτικής για την προώθηση των περιβαλλοντικών στόχων και την αύξηση της απασχόλησης.

Δεν υπήρξε μετατόπιση της φορολόγησης από την εργασία στην ενέργεια.

Βιώσιμες μεταφορές

Συνολικά, οι μεταβολές από το 2000 όσον αφορά τις βιώσιμες μεταφορές παρουσιάζουν μάλλον δυσμενή εικόνα, αν και με ορισμένες ευνοϊκές τάσεις. Έτσι, η εικόνα που παρουσιάζεται στην παρούσα έκθεση είναι λιγότερο δυσμενής από αυτήν που παρουσιάστηκε στην προηγούμενη έκδοση της έκθεσης, αν και αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην επίδραση της οικονομικής κρίσης, η οποία είχε ως αποτέλεσμα να μειωθούν η ζήτηση για μεταφορές και οι αρνητικές επιπτώσεις της.

Η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου το 2007 και το

2008 είναι μάλλον επακόλουθο της οικονομικής κρίσης παρά μια σταθερή μακροπρόθεσμη τάση προς την απόλυτη αποσύνδεση. Αν και υπάρχει πρόοδος ως προς την αποσύνδεση των μεταφορών και την κατανάλωση ενέργειας στις μεταφορές από την οικονομική εξέλιξη, η αποσύνδεση αυτή ήταν μόνο σχετική. Επιπλέον, ούτε οι εμπορευματικές μεταφορές ούτε οι μεταφορές επιβατών παρουσίασαν μεταστροφή προς τρόπους μεταφοράς με μικρότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Υπήρξαν κατά μέσο όρο σημαντικές μειώσεις των εκπομπών CO₂ των νέων αυτοκινήτων και μειώθηκαν τα θανατηφόρα τροχαία ατυχήματα. Η συνεχιζόμενη πτωτική τάση των εκπομπών οξειδίων του αζώτου και σωματιδίων από το 2000 έχει επιταχυνθεί.

Πίνακας 9: Αξιολόγηση των μεταβολών στον τομέα των βιώσιμων μεταφορών (ΕΕ των 27, από το 2000)

Επίπεδο 1	Επίπεδο 2	Επίπεδο 3
 Κατανάλωση ενέργειας στις μεταφορές σε σχέση με το ΑΕγχΠ	Μεταφορές και κινητικότητα	
	 Κατανομή των τρόπων μεταφοράς στις μεταφορές φορτίων Κατανομή των τρόπων μεταφοράς στις μεταφορές επιβατών	 Όγκος μεταφορών φορτίων σε σχέση με το ΑΕγχΠ (*) Όγκος μεταφορών επιβατών σε σχέση με το ΑΕγχΠ Επενδύσεις στην υποδομή μεταφορών : Τιμές στις μεταφορές επιβατών
	Επιπτώσεις από τις μεταφορές	
	 Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από τις μεταφορές Αριθμός νεκρών εξαιτίας τροχαίων ατυχημάτων (**)	 Μέσος όρος εκπομπών CO ₂ ανά χλμ. από τα νέα επιβατικά αυτοκίνητα (***) Εκπομπές NO _x από τις μεταφορές Εκπομπές σωματιδίων από τις μεταφορές

(*) Από το 2004

(**) Από το 2001

(***) Από το 2007

Συνοπτικός δείκτης

Η κατανάλωση ενέργειας στις μεταφορές αυξήθηκε με πιο αργό ρυθμό σε σχέση με την οικονομία από το 2000 και, έτσι, ο λόγος της κατανάλωσης ενέργειας προς το ΑΕγχΠ παρουσίασε ελαφρά μείωση από το 2000 έως το 2009, στοιχείο που υποδηλώνει σχετική αποσύνδεση ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη και την κατανάλωση ενέργειας στις μεταφορές. Εντούτοις, η σύνδεση ανάμεσα στα δύο εξακολουθεί να είναι εμφανής από την παράλληλη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας όταν η οικονομία παρουσίασε στασιμότητα το 2008.

Η κατανάλωση ενέργειας στις μεταφορές αυξάνεται με λίγο αργότερο ρυθμό απ' ό,τι το ΑΕγχΠ

Μεταφορές και κινητικότητα

Από το 2000 έως το 2009 το μερίδιο των οδικών εμπορευματικών μεταφορών στις εσωτερικές μεταφορές στην ΕΕ αυξήθηκε στο 77,5%, λόγω της μείωσης των μεριδίων των σιδηροδρομικών και των εσωτερικών πλωτών μεταφορών κατά την ίδια περίοδο. Οι μεταβολές αυτές συνοδεύτηκαν με την αύξηση της μεταφορικής ικανότητας (τόνος ανά χιλιόμετρο) την περίοδο 2000-2007, και αυτή η ικανότητα μεταφοράς εμπορευμάτων άρχισε να μειώνεται μόνο το 2008 παράλληλα με την επιβράδυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης που ήταν αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης. Οι εμπορευματικές μεταφορές μειώθηκαν ακόμη το 2009, γεγονός που επέφερε απόλυτη αποσύνδεση ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη και τις εμπορευματικές μεταφορές την περίοδο από το 2000 έως το 2009.

Αύξηση του μεριδίου των οδικών εμπορευματικών μεταφορών

Απόλυτη αποσύνδεση μεταξύ των εμπορευματικών μεταφορών και

Τα μερίδια των διαφόρων τρόπων μεταφοράς επιβατών παρέμειναν μάλλον σταθερά κατά το διάστημα από το 2000 έως το 2008, αν και υπήρξαν μικρές αυξήσεις των μεταφορών με ιδιωτικά αυτοκίνητα και των σιδηροδρομικών μεταφορών (που αντιπροσώπευαν το 83,3% και το 7,3% αντίστοιχα το 2008), έναντι της μέτριας μείωσης του μεριδίου των μεταφορών με αστικά και υπεραστικά λεωφορεία. Ο όγκος της μεταφοράς επιβατών στην ΕΕ παρουσίασε παρόμοια εξέλιξη με αυτόν των εμπορευματικών μεταφορών, αν και η μείωση κατά 0,4% το 2008 ήταν μικρότερη από αυτήν των εμπορευματικών μεταφορών, οι οποίες μειώθηκαν κατά 1,4%. Καθώς ο όγκος των μεταφορών επιβατών αυξανόταν με χαμηλότερο ρυθμό σε σχέση με το ΑΕγχΠ κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, παρατηρήθηκε σχετική αποσύνδεση μεταξύ του όγκου της μεταφοράς επιβατών και του ΑΕγχΠ.

της οικονομίας

Σχετική αποσύνδεση της μεταφοράς επιβατών από το ΑΕγχΠ

Αν και το μερίδιο των επενδύσεων υποδομής σε οδικές και εναέριες μεταφορές μειώθηκε από 66% το 2000 στο 59% το 2003, το 2009 αυξήθηκε στο 68%. Αντίστροφη εξέλιξη παρουσίασαν τα μερίδια των επενδύσεων σε σιδηροδρομικά δίκτυα, σε εσωτερικές πλωτές οδούς και θαλάσσιους λιμένες, που μειώθηκαν από το 34% στο 32% κατά την ίδια περίοδο.

Οι οδικές μεταφορές εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μερίδιο των επενδύσεων υποδομών

Το διάστημα 2000 έως 2010 οι τιμές των υπηρεσιών οδικών, σιδηροδρομικών και αεροπορικών μεταφορών επιβατών παρουσίασαν μεγάλη αύξηση, αν και σε διαφορετικά ποσοστά. Η μεγαλύτερη ετήσια αύξηση των τιμών καταγράφηκε για τις υπηρεσίες οδικής μεταφοράς επιβατών (δηλ. αστικών και υπεραστικών λεωφορείων) με μέση αύξηση 4,2% και ακολούθησαν οι σιδηροδρομικές μεταφορές (4%) και οι αεροπορικές μεταφορές (2,8%). Οι τιμές για τη λειτουργία προσωπικού εξοπλισμού μεταφοράς και το κόστος αγοράς οχημάτων αυξάνονταν κατά μέσο όρο κατά 3,5% και 0,6% αντίστοιχα από το 2000 έως το 2010. Έτσι, σε σχετικούς όρους, οι αυξήσεις των τιμών για οδικές μεταφορές με ιδιωτικά οχήματα και αερομεταφορές ήταν χαμηλότερες, ενώ οι αεροπορικές μεταφορές ήταν ο τρόπος μεταφοράς με την ταχύτερα αυξανόμενη κατανάλωση ενέργειας και με υψηλότερες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

Οι τιμές για τις οδικές και σιδηροδρομικές μεταφορές αυξάνονται ταχύτερα από ό,τι για τις αερομεταφορές

Επιπτώσεις από τις μεταφορές

Από το 2000 έως το 2009 οι ρυθμοί αύξησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (ΕΑΘ) στην ΕΕ επιβραδύνθηκαν σε σύγκριση με την περίοδο 1990 έως 2000. Λόγω της μειωμένης ζήτησης μεταφορών κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, παρατηρήθηκαν σημαντικές μειώσεις των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου το 2007 (-1,7%) και το 2009 (-2,8%).

Επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στις μεταφορές

Δεδομένου ότι οι οδικές μεταφορές αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος των ΕΑΘ από τις μεταφορές, η ανάπτυξη των μέσων εκπομπών διοξειδίου του θείου των νέων οχημάτων έχει καθοριστική σημασία για τη μείωση των συνολικών ΕΑΘ από τις μεταφορές. Έχει επιτευχθεί σχετική πρόοδος και υπήρξε μέση ετήσια μείωση κατά 4,2% από το 2007 έως το 2009 στην ΕΕ, εφόσον τα νέα οχήματα εξέπεμπαν κατά μέσο όρο 145,7 γραμμάρια διοξειδίου του άνθρακα ανά χιλιόμετρο το 2009. Τα τρέχοντα ποσοστά μείωσης κρίνονται επαρκή για την επίτευξη του στόχου των 130 γραμμαρίων διοξειδίου του άνθρακα ανά χιλιόμετρο έως το 2015.

Πρόοδος ως προς τη μείωση των μέσων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα από το νέο στόλο αυτοκινήτων

Σε αντίθεση με τις αυξανόμενες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, οι εκπομπές ατμοσφαιρικών ρύπων, όπως οξειδίων του αζώτου (NO_x) και σωματιδίων (PM) μειώνονται σταθερά από το 1990 λόγω της προοδευτικά αυστηρότερης επιβολής προδιαγραφών εκπομπών. Τα τρέχοντα επίπεδα εκπομπών NO_x⁷ και PM_{2,5}⁸

Η σταθερή μείωση των ατμοσφαιρικών ρύπων

⁷ Τα οξείδια του αζώτου, νιτρικού οξέος (NO) και τα διοξείδια του αζώου (NO₂), είναι όξινα αέρια που προκαλούν βλάβη στην υγεία του ανθρώπου και το περιβάλλον.

είναι κατώτερα κατά ποσοστό άνω του 30% σε σχέση με το 1990. Τα στοιχεία από το 2008 δείχνουν καθαρά ότι η πορεία αυτή επιταχύνεται λόγω της μείωσης του όγκου των μεταφορών ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης. *επιταχύνθηκε το 2008*

Τα μέτρα για τη μείωση των θανατηφόρων τροχαίων ατυχημάτων στην ΕΕ είχαν σαν αποτέλεσμα τον υποδιπλασιασμό του αριθμού των θανάτων από το 1991. Η πρόοδος μεταξύ του 2007 και του 2009 ήταν ιδιαίτερα σημαντική, γεγονός που συνδέεται με την οικονομική ανασφάλεια που προκαλεί η οικονομική κρίση. Εντούτοις, η πρόοδος παρουσιάζει υστέρηση ως προς το στόχο της μείωσης των θανάτων από τροχαία ατυχήματα κατά 50% από το 2001 έως το 2010. *Εξακολουθεί να μειώνεται ο αριθμός των θανάτων από τροχαία ατυχήματα.*

Φυσικοί πόροι

Οι αλλαγές στον τομέα των φυσικών πόρων από το 2000 παρουσιάζουν και ευνοϊκές και δυσμενείς τάσεις. Αφενός, εξακολουθούν να υπάρχουν θετικές εξελίξεις στον καθορισμό προστατευόμενων περιοχών και στην ποιότητα των υδάτων, ενώ η υλοτομία στα δάση παραμένει διατηρήσιμη. Η αφθονία και η βιοποικιλότητα κοινών ειδών πτηνών έχουν σταθεροποιηθεί, αν και σε σημαντικά φτωχότερη κατάσταση σε σχέση με το 1990 και τις προηγούμενες δεκαετίες. Από την άλλη πλευρά, τα αποθέματα θαλάσσιων ιχθύων εξακολουθούν να απειλούνται και συνεχίζει να αυξάνεται ο ρυθμός δόμησης σε βάρος ημιφυσικών περιοχών.

Πίνακας 10: Αξιολόγηση των μεταβολών στον τομέα των φυσικών πόρων (ΕΕ των 27, από το 2000)

Επίπεδο 1	Επίπεδο 2	Επίπεδο 3
		Βιοποικιλότητα
 Αφθονία κοινών ειδών πτηνών (*)	 Προστατευόμενες περιοχές (**)	
	: Άντληση υδάτων	Πόροι γλυκών υδάτων
 Διατήρηση αλιευτικών αποθεμάτων		 Ποιότητα νερού στους ποταμούς(***)
		Θαλάσσια οικοσυστήματα
		: Αλιευτική ικανότητα
		Χρήση γης
	 Αύξηση της δομημένης γης (****)	 Αύξηση δασών και υλοτόμησης

(*) Σύνολο ΕΕ βάσει 19 κρατών μελών

(**) ΕΕ -25, από το 2006

(***) Σύνολο βάσει 19 κρατών μελών.

(****) Σύνολο ΕΕ βάσει 23 κρατών μελών.

Συνοπτικοί δείκτες

Ο δείκτης ΕΕ για όλα τα κοινά είδη πτηνών άρχισε να σταθεροποιείται από το 2000 μετά τις απότομες μειώσεις κατά την προηγούμενη δεκαετία. Η ανάκαμψη είναι ιδιαίτερα εμφανής για τα γενικά οικοσυστήματα και τα είδη δασών. Από την άλλη πλευρά, οι κοινές γεωργικές εκτάσεις και οι πληθυσμοί πτηνών εξακολουθούν να μειώνονται.

Οι συνολικές ποσότητες αλιευμάτων από αποθέματα ιχθύων πέραν των ασφαλών βιολογικών ορίων ανήλθαν σχεδόν στο 24% το 2009. Επί του παρόντος, τα αλιεύματα ιχθύων σχεδόν όλων των κατηγοριών υπερβαίνουν κατά πολύ τον βιώσιμο βαθμό εκμετάλλευσης.

Αναπλήρωση πληθυσμών κοινών ειδών πτηνών, αλλά σε επίπεδα κατώτερα από αυτά των προηγούμενων δεκαετιών. Τα αλιεύματα παραμένουν εκτός των ασφαλών βιολογικών ορίων

Βιοποικιλότητα

⁸ Λεπτά σωματίδια με μέση αεροδυναμική διάμετρο μέχρι 2,5μm. συνδέεται με παθήσεις του κυκλοφοριακού συστήματος στον άνθρωπο.

Το 2010 οι περιοχές που ορίστηκαν για την προστασία της φύσης στην ΕΕ-25 ανήλθαν στο 89% του επιπέδου που θεωρείται απαραίτητο για την παροχή επαρκών οικοτόπων για τη διαφύλαξη της βιοποικιλότητας. Οι διαφορές στο επίπεδο εφαρμογής μεταξύ των παλαιότερων κρατών μελών και αυτών που προσχώρησαν πρόσφατα στην ΕΕ μειώνονται και το 2010 η μέση τιμή και για 27 κράτη μέλη ήταν 98%. Αν και η εφαρμογή έχει σχεδόν ολοκληρωθεί σε όρους καλυπτόμενης έκτασης, απαιτείται περαιτέρω πρόοδος σε όρους διαχείρισης των καθορισμένων τόπων και της σύνδεσης μεταξύ τους.

Οι προστατευόμενες περιοχές προσεγγίζουν την επάρκεια

Πόροι γλυκών υδάτων

Στις περισσότερες χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, η άντληση επιφανειακών υδάτων έχει σταθεροποιηθεί. Τα ποσοστά άντλησης υπόγειων υδάτων παραμένουν σε υψηλά ή μη βιώσιμα επίπεδα σε ορισμένες χώρες. Η μεγάλη διαφορά των ποσοστών μεταξύ των χωρών μπορεί να συνδέεται με γεωκλιματικά χαρακτηριστικά και με τη σχετική σημασία ειδικών οικονομικών δεικτών, όπως ο τουρισμός και η γεωργία σε ορισμένες ευρωπαϊκές περιφέρειες.

Η ποιότητα των γλυκών ποτάμιων υδάτων βελτιώνεται και τα ποσοστά υδροληψίας έχουν σταθεροποιηθεί

Από το 2000 έως το 2008 η συγκέντρωση βιοαποδομήσιμης και οργανικής ύλης και άλλων ρύπων των ποταμών μειώθηκε συνολικά στην Ευρώπη⁹, γεγονός που δείχνει σαφή βελτίωση της ποιότητας των γλυκών υδάτων. Αυτή η ευνοϊκή φάση αποδίδεται κατά κύριο λόγο στις οδηγίες-πλαίσια για τα αστικά λύματα και τους υδάτινους πόρους.

Θαλάσσια οικοσυστήματα

Ο αλιευτικός στόλος της ΕΕ των 15, όπως μετράται με βάση τη συνολική ισχύ των κινητήρων των σκαφών, μειώνεται διαρκώς, με στόχο την εξισορρόπηση της αλιευτικής ικανότητας με τα διαθέσιμα αποθέματα ιχθύων. Ωστόσο, παράλληλα, η τεχνολογία βελτιώθηκε σε τέτοιο βαθμό, ώστε η συνολική αλιευτική ικανότητα να μην έχει μειωθεί.

Παρά τη μείωση του αλιευτικού στόλου, η αλιευτική ικανότητα δεν έχει μειωθεί

Χρήση γης

Η δομημένη γη εξακολούθησε να εξαπλώνεται σε γεωργικές εκτάσεις και σε ημιφυσικές περιοχές από το 2000 έως το 2006. Το υψηλότερο ποσοστό αύξησης αφορούσε ορυχεία, χώρους διάθεσης αποβλήτων και εργοτάξια και ακολουθούν τα δίκτυα μεταφορών. Ο κατακερματισμός οικοσυστημάτων που συνδέεται με αυτές τις εκτατικές γραμμικές δομές ασκεί σοβαρή πίεση στη βιοποικιλότητα.

Συνεχίζεται η δόμηση περιοχών φυσικής γης

Από το 2000 έως το 2010 οι υλοτομήσεις παρουσίασαν ελαφρά αύξηση με σημαντική επιβράδυνση της αυξητικής τάσης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, να αυξηθεί σημαντικά το ποσοστό χρήσης των δασών (η αναλογία μεταξύ υλοτομήσεων και αύξησης των πόρων). Παρόλα αυτά, η υλοτόμηση παραμένει σε διατηρήσιμα επίπεδα.

Η υλοτομία στα δάση παραμένει βιώσιμη

Παγκόσμια εταιρική σχέση

Η συνολική εικόνα που παρουσιάζουν οι δείκτες της παγκόσμιας εταιρικής σχέσης είναι μάλλον ευνοϊκή. Οι περισσότεροι δείκτες παρουσιάζουν ευνοϊκή τάση από το 2000, ιδίως οι δείκτες για τις εμπορικές ροές, τη χρηματοδότηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της διαχείρισης φυσικών πόρων. Εντούτοις, η ΕΕ δεν είναι σε πορεία επίτευξης του συνοπτικού δείκτη, ο οποίος μετρά το ποσοστό του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος που διατίθεται για την επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια σε αναπτυσσόμενες χώρες. Επιπλέον, πολλοί δείκτες εξελίχθηκαν δυσμενώς κατά την περίοδο 2007 έως 2009, παράλληλα με την παγκόσμια οικονομική κρίση.

⁹ Ο δείκτης είναι πανευρωπαϊκός και καλύπτει τόσο τα κράτη μέλη όσο και τα μη κράτη μέλη.

Πίνακας 11: Αξιολόγηση των μεταβολών στον τομέα της παγκόσμιας εταιρικής σχέσης (ΕΕ-27, από το 2000)

Επίπεδο 1	Επίπεδο 2	Επίπεδο 3
 Επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια	Παγκοσμιοποίηση του εμπορίου	
	 Εισαγωγές από αναπτυσσόμενες χώρες	 Ποσοστό εισαγωγών από τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες Επιδοτήσεις για τη γεωργία στην ΕΕ
	Χρηματοδότηση για την αειφόρο ανάπτυξη	
	 Χρηματοδότηση για τις αναπτυσσόμενες χώρες (*)	 Ποσοστό άμεσων ξένων επενδύσεων σε χώρες χαμηλού εισοδήματος (**) Ποσοστό επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας για χώρες χαμηλού εισοδήματος (*) Ποσοστό ανεξάρτητης βοήθειας (*) Βοήθεια για κοινωνική υποδομή και υπηρεσίες (*) : Βοήθεια για την ελάφρυνση χρέους
	Διαχείριση παγκόσμιων πόρων	
: Εκπομπές CO ₂ ανά κάτοικο	 Βοήθεια για την ύδρευση και την αποχέτευση (*)	

(*) ΕΕ-15.

(**) Μέλη επιτροπής αναπτυξιακής βοήθειας (ΕΑΒ) της ΕΕ

Συνοπτικός δείκτης

Το ποσοστό του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος (ΑΕΕ) που δαπανάται σε επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια (ΕΑΒ) προς τις αναπτυσσόμενες χώρες παρουσίασε μόνο ελαφρά μείωση από το 2005 έως το 2010. Ως εκ τούτου, η ΕΕ δεν πέτυχε τον ενδιάμεσο στόχο της του 0,56% το 2010. Ούτε είναι σε πορεία επίτευξης του στόχου να διαθέτει το 0,7% του ΑΕΕ για ΕΑΒ μέχρι το 2015.

Η ΕΕ δεν πέτυχε τον στόχο του 0,56% του ΑΕΕ για ΕΑΒ το 2010

Παγκοσμιοποίηση του εμπορίου

Το μερίδιο των εισαγωγών από αναπτυσσόμενες χώρες στην ΕΕ αυξήθηκε από το 2000 έως το 2010. Το 2009 η τάση αυτή ανακόπηκε λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Η εξέλιξη των εισαγωγών από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες ήταν σύμφωνη με τον στόχο της ΕΕ να αυξηθεί το μερίδιό τους, αλλά συνολικά παρέμειναν σε χαμηλά επίπεδα. Οι γεωργικές επιδοτήσεις της ΕΕ τις οποίες ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ) έκρινε ότι δημιουργούν στρεβλώσεις στο εμπόριο, μειώθηκαν σε ποσοστό άνω των δύο τρίτων από το 2000 έως το 2007.

Αυξήθηκαν οι εισαγωγές από αναπτυσσόμενες χώρες

Χρηματοδότηση για την αειφόρο ανάπτυξη

Συνολικά, η ΕΕ-15 χορηγούσε περισσότερα χρήματα στις αναπτυσσόμενες χώρες το 2009 σε σύγκριση με το 2000, στοιχείο που αντανάκλα τη γενική τάση μεταξύ των χωρών χαμηλού εισοδήματος σε ξένες άμεσες επενδύσεις (ΑΞΕ) και στην αναπτυξιακή βοήθεια. Εντούτοις, η παγκόσμια οικονομική κρίση προκάλεσε μείωση των ροών το 2007 και το 2008. Οι περισσότεροι δείκτες δεν είχαν ανακτήσει το 2009 τα επίπεδά τους του 2007. Το 2009 χορηγήθηκε μικρότερη αναπτυξιακή βοήθεια για την αποπληρωμή χρέους σε σχέση με το 2000.

Συνολικά, η χρηματοδότηση της ΕΕ-15 για την ανάπτυξη αυξήθηκε, αλλά η οικονομική κρίση είχε δυσμενή επίπτωση

Διαχείριση των παγκόσμιων πόρων

Οι δείκτες διαχείρισης των παγκόσμιων πόρων παρουσίασαν ευνοϊκές τάσεις. Το χάσμα όσον αφορά τις εκπομπές CO₂ ανά κάτοικο στην ΕΕ και στις αναπτυσσόμενες χώρες έχει μειωθεί, αλλά εξακολουθεί να είναι σημαντικό. Η μείωση της διαφοράς οφείλεται στην αύξηση των εκπομπών CO₂ στις αναπτυσσόμενες χώρες και μείωση στην ΕΕ. Η χορήγηση βοήθειας για ύδρευση και αποχέτευση αυξήθηκε σημαντικά από το 2000 έως το 2009.

Το χάσμα ανάμεσα στις εκπομπές CO₂ από την ΕΕ και τις αναπτυσσόμενες χώρες μειώνεται

Χρηστή διακυβέρνηση

Οι τάσεις στον τομέα της χρηστής διακυβέρνησης από το 2000 είναι ανάμεικτες. Υπήρξαν ευνοϊκές τάσεις όσον αφορά τις περιπτώσεις παραβάσεων καθώς και τη διαθεσιμότητα και χρήση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Επιπλέον, η ενσωμάτωση του δικαίου της ΕΕ υπερέβη το ποσοστό στόχου. Υπήρξαν, εντούτοις, αρνητικές τάσεις όσον αφορά τα ποσοστά συμμετοχής στις εθνικές εκλογές, τα οποία γενικά μειώνονται. Επιπλέον, οι τάσεις όσον αφορά τον λόγο των περιβαλλοντικών φόρων προς τη φορολόγηση της εργασίας δείχνουν ότι δεν έχει ακόμη επιτευχθεί μια γενική μεταστροφή προς υψηλότερους περιβαλλοντικούς φόρους επί των συνολικών φορολογικών εσόδων.

Πίνακας 12: Αξιολόγηση των μεταβολών στον τομέα της χρηστής διακυβέρνησης (ΕΕ των 27, από το 2000)

Επίπεδο 1	Επίπεδο 2	Επίπεδο 3
	Συνοχή και αποτελεσματικότητα πολιτικής	
	 Υποθέσεις παραβάσεων (*)	: Εμπιστοσύνη των πολιτών στους θεσμούς της ΕΕ Μεταφορά του κοινοτικού δικαίου (*)
	Διαφάνεια και συμμετοχή	
 Προσέλευση ψηφοφόρων		 Διαθεσιμότητα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (*) Χρήση ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (**)
	Οικονομικά μέσα	
 Περιβαλλοντικοί φόροι σε σύγκριση με τους φόρους της εργασίας		

(*) Από το 2007

(**) Από το 2005

Συνοχή και αποτελεσματικότητα πολιτικής

Το 2009 οι μισοί πολίτες της ΕΕ δήλωσαν ότι εμπιστεύονταν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο βαθμό εμπιστοσύνης των πολιτών από τα κύρια θεσμικά όργανα της ΕΕ. Λιγότεροι πολίτες ανέφεραν ότι εμπιστεύονταν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο της ΕΕ.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι το όργανο που συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη εμπιστοσύνη των πολιτών από τα κύρια θεσμικά όργανα της ΕΕ

Από το 2007 έως το 2009 ο αριθμός των υποθέσεων για παραβάσεις στην ΕΕ μειώθηκε σημαντικά από 212 σε 142. Αυτό οφειλόταν κυρίως στις μειώσεις σε δύο τομείς πολιτικής: εσωτερική αγορά και δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις. Υπήρξαν, εντούτοις, ουσιαστικές διαφορές μεταξύ των διαφόρων τομέων πολιτικής.

Το 2001 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο όρισε ως στόχο να ενσωματωθεί το 98,5% του δικαίου της ΕΕ στα εθνικά δίκαια. Αν και το 2009 το συνολικό ποσοστό ήταν ελαφρώς υψηλότερο από τον στόχο του 98,5%, σε διάφορους τομείς πολιτικής τα ποσοστά ενσωμάτωσης ήταν χαμηλότερα.

Μείωση των νέων υποθέσεων για παραβάσεις και υπέρβαση του στόχου ενσωμάτωσης του δικαίου της ΕΕ

Διαφάνεια και συμμετοχή

Τα ποσοστά συμμετοχής στις εθνικές βουλευτικές εκλογές παρουσίασαν ελαφρά μείωση στην ΕΕ συνολικά από το 2000 έως το 2010. Γενικά, υπήρχε υψηλότερη συμμετοχή στις εθνικές εκλογές από ό,τι στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Ελαφρά μείωση του ποσοστού συμμετοχής στις εθνικές εκλογές.

Η διαθεσιμότητα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης βασικών δημόσιων υπηρεσιών είναι εκτενής στην ΕΕ και αυξάνεται σταθερά από το 2002, ενώ η χρήση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης από μεμονωμένους πολίτες αυξανόταν από το 2005 έως το 2010. Εξακολουθούν να υπάρχουν, εντούτοις, σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών.

Η διαθεσιμότητα και η χρήση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης αυξάνονται

Οικονομικά εργαλεία

Υπήρξε μετατόπιση των περιβαλλοντικών φόρων προς τους φόρους της εργασίας μεταξύ του 2000 και του 2009. Αυτό δεν συνάδει με τον στόχο της στρατηγικής της αειφόρου ανάπτυξης της ΕΕ να μετατοπιστεί η φορολογία από την εργασία στην κατανάλωση πόρων και ενέργειας και/ή τη ρύπανση.

Ο λόγος των περιβαλλοντικών φόρων προς τους φόρους της εργασίας έχει μειωθεί